

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Yadplanetlilər
Azərbaycandan
kimləri
aparıb?
yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Həftəlik qəzet 14-21 yanvar 2026-cı il Çərşənbə № 2 (8851) Qiyməti 1 manat

Ölkə

Həmin Yanvarın 20 anı

Bu qanlı əməliyyatın əsas məqsədi Azərbaycan xalqının müstəqillik uğrunda yüksələn iradəsini boğmaq idi, lakin nəticə...

yazısı səh.10-də

Prezident silah zavodunun açılışında

yazısı səh.7-də

Liderlər yenə Davosa toplaşır

yazısı səh.5-də

Tokayev hakimiyyəti belə təhvil vermək istəyir

yazısı səh.6-də

Amerikalıların Bakı səfəri - Rusiyanın yeni iddiası

yazısı səh.8-də

Hərbi doktrinanı dəyişmək zamanı

yazısı səh.6-də

Bir vaxtlar dost olublar - düşmənçiliyin tarixi

yazısı səh.11-də

Bakının yağış və içməli su dərdinə çarə

yazısı səh.12-də

6000 manatlıq müavinəti belə almaq olar

yazısı səh.15-də

Toyuq hini tikmək üçün icazə lazımdır

yazısı səh.15-də

İrana raket düşməmiş Azərbaycan bazarı "vurulur"

yazısı səh.11-də

Milyardlıq layihəyə ictimai nəzarət çağırışı

yazısı səh.13-də

Ali Məhkəmədən müflis bankla bağlı mühüm qərar

yazısı səh.14-də

İRAN, ŞAH VƏ MAT...

Qonşu ölkədə teokratik rejim 47-ci yanvarında çökəcəkmə - yenə Pəhləvilərlə şəriətçilər üz-üzə

yazısı səh.4-də

Ağ Evdə sülh razılaşmasının beş ayı - həll edilməyən dörd məsələ

"Hudson Institute" beyin mərkəzinin analitiki qarşıdakı dövrdə hansı proseslər gözlənildiyini proqnozlaşdırmağa çalışıb

yazısı səh.9-də

Gideon Sa'ar

Yəhudi nazirin Bakıya ilk səfəri təxirə salına bilər

yazısı səh.5-də

"Dağılan tifaq" - "LUKoyl" dan Ələkbərova nə qaldı?

yazısı səh.7-də

Misir Mərdanov bu vəzifəyə gətirilir

yazısı səh.3-də

Bir şəhər və dörd rayonda icra başçısı yoxdur

Azərbaycanda 1 şəhər və 4 rayonun icra hakimiyyətinin başçısı yoxdur. “Unikal” xəbər verir ki, Naftalan şəhərində, Nəsimi, Culfa, Gədəbəy və Ağdərə rayonlarında icra başçısı vəzifəsi boşdur.

2025-ci il noyabrın 12-də Vüqar Novruzov Naftalan Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilərək Göygöl Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin olunub. V.Novruzov 2019-cu ilin dekabrında Naftalan Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsinə təyin olunmuşdu. Hələlik onun yerinə təyinat yoxdur.

Paytaxtın Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Elxan İbrahimov ötən il dekabrın 29-da vəzifəsindən azad edilib. O, həmin il noyabrın 12-də bu vəzifəyə təyin edilmişdi. E.İbrahimov bundan əvvəl Kürdəmir Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsində işləyirdi.

2023-cü il avqustun 31-də Culfa Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Siyam Hacıyev vəzifəsindən azad edilib. O, 2019-cu il aprel ayının 2-dən bu postda çalışırdı. İki ildən çoxdur Culfa rayonuna icra başçısı təyin edilməyib.

Keçən il noyabrın 12-də Orxan Mürsəlov Gədəbəy Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilərək Göyçay Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin olunub. O.Mürsəlov 2022-ci ilin avqust ayında Gədəbəy Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin edilmişdi. Hazırda onun yeri boşdur.

Başçısı olmayan qurumlardan biri də Ağdərə Rayon İcra Hakimiyyətidir. 2023-cü ilin dekabr ayında Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Ağdərə Rayon İcra Hakimiyyəti yaradılıb. Quruma hələlik başçı təyin olunmayıb.

Rayon məktəblərində distant təhsil sınaqdan keçirilir

“Yüzdən çox məktəbdə şagird sayı azdır. Onlarda distant təhsilə keçid, əlbəttə ki, mərhələli şəkildə olacaq. Biz bunu Lənkəran-Astara regionundakı bir neçə məktəbdə test etmişik ki, baxaq özünü necə göstərir. Nəticələr qənaətbəxşdir”.

Bunu Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin direktor müavini Vəfa Yaqublu İTV-də yayımlanan “Sabaha saxlamayaq” verilişində bildirib. O qeyd edib ki, hazırda proses pilot layihə kimi test mərhələsindədir. V.Yaqublu bildirib ki, yuxarı siniflərdə biologiya, kimya, tarix və sair müəllim çatışmayan fənlərdən şagirdlər mərkəz məktəbin müəllimləri tərəfindən distant formada tədrisə qoşulur. Siniflər yaradılır, hər kənddən bir neçə uşaq həmin sinifdə distant tədrisə cəlb edilir.

Direktor müavini həmçinin əlavə edib ki, şagird sayı az olan məktəblərin sayı ölkədaxili miqrasiyadan asılı olaraq dəyişir: “Şagirdlər də valideynləri ilə birlikdə köç edirlər. İndi Qarabağa köç prosesi gedir, oradakı məktəblərimiz genişlənir. Məsələn, Xankəndi məktəbi bizə artıq dar gəlir deyə bilərik. Çünki orada kifayət qədər çox uşaq oxuyur. Digər məktəblər isə boşalır, belə bir tendensiya gedir”.

Metronun nə qədər əskiyyə var?

“Bakı Metropoliteni” QSC-də dövlət vəsaitlərinin və əmlakının istifadə və idarə olunması ilə bağlı 2024-cü ildə aparılmış uyğunluq auditi nəticəsində III yeni “Bənövşəyi” xətt üzrə aşkar edilən bir sıra maliyyə və smeta pozuntuları bu günə qədər aradan qaldırılmayıb.

“Report” bu barədə Hesablama Palatasının hesabatına istinadən xəbər verir.

Audit materiallarına əsasən, “Bənövşəyi” xəttə daxil olan “Xocəsən” elektrik deposunun tikintisi üzrə layihə sənədlərində nəzərdə tutulmayan işlərin smetaya daxil edilməsi nəticəsində yaranmış 272 658,31 manat fərqi icra

prosesində azaldılması 2024-cü ildən indiyə qədər təmin edilməyib.

Bununla yanaşı, həmin obyekt üzrə 559 700 manat dəyərində yerinə yetirilmiş işlərə dair smeta sənədlərinin (iş həcmələrində dəyişikliklər) müvafiq qaydada ekspertizadan keçirilməsi də 2024-cü ildən bu günə kimi icra olunmayıb.

Audit zamanı daşınma məsafəsinin faktiki göstəricilərdən artıq göstərilməsi və betonun vahid qiymətinin səhv hesablanması nəticəsində ümumilikdə 255 238,2 manat məbləğində işlərin dəyərinin artırıldığı müəyyən edilib. Bu məbləğin də icra prosesində

azaldılması 2024-cü ildən bəri təmin edilməyib.

Hesabatda həmçinin “B03-B04” mənzil tunelləri və “B04” stansiyası (yolun üst quruluşu və təmas relsi) üzrə normativlərin düzgün tətbiq edilməməsi nəticəsində 1 286 277,3 manat, “B03-B04” stansiyalararası tunellərdə təxliyə keçidləri və “B04” stansiyasının memarlıq hissəsi üzrə 276 016,1 manat, eləcə də “Xocəsən” elektrik deposunda yolun üst quruluşu və təmas relsinin quraşdırılması üzrə 64 661,5 manat məbləğində artırılmış işlərin dəyərinin azaldılması 2024-cü ildən bu günədək icra edilmədiyi qeyd olunur.

Addai “Konyaspor”a keçir?

“Qarabağ”ın istedadlı futbolçusu Emanuel Addai karyerasını Türkiyə Superliqasında davam etdirə bilər.

Sport24.az xəbər verir ki, 24 yaşlı qanallı hücumçunun yay transfer pəncərəsində “Konyaspor”a keçmək ehtimalı yüksəkdir.

Məlumatla görə, Addai məncerləri vasitəsilə artıq Türkiyə Superliqasının tanınmış klubuna təklif edilib. Futbolçunun “Qarabağ”la müqaviləsi-

nin bu mövsüm sonunda başa çatması “Konyaspor” rəhbərliyinin danışıqlar zamanı əlini gücləndirən əsas amillərdən biridir. Bu, Konya təmsilçisinə transfer məbləğinə qənaət edərək futbolçunu azad agent statusunda heyətinə qata biləcək imkanı yaradır.

Əgər bu keçid reallaşarsa, Emanuel Addai “Qarabağ”dan “Konyaspor”a transfer edilən ilk oyunçu olmayacaq. Cari ildə ma-

lili yarımmüdafiəçi Hamidu Keyta Ağdam klubundan ayrılaraq Türkiyə təmsilçisinə qoşulmuşdu. Keyta “Qarabağ”la müqaviləsini qarşılıqlı razılaşma əsasında ləğv etdikdən sonra “Konyaspor”la müqavilə imzalamışdı.

Xatırladaq ki, Emanuel Addai 2024-cü ilin yayında “Qarabağ”a transfer olunub və qısa müddətdə komandanın hücum xəttində özünəməxsus yer tutmağı bacarıb.

Maliyyə Nazirliyi QHT-lərə vaxt verdi

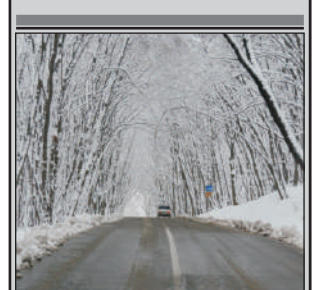
Azərbaycandakı qeyri-hökumət təşkilatları (QHT-lər) aprel 1-nə qədər illik maliyyə hesabatlarını Maliyyə Nazirliyinə təqdim etməlidir.

Bu barədə nazirliyin QHT-lərə müraciətində bildirilib.

Hesabatların forması və təqdim olunma qaydası Nazirlər Kabinetinin 25 dekabr 2009-cu il tarixli 201 nömrəli Qərarı ilə təsdiq olunub və nazirliyin internet sahifəsində yerləşdirilib. Hesabatların alınması “Qeyri-hökumət təşkilatlarının elektron hesabatlılıq Proqramı” vasitəsilə həyata keçirilir.

Bunun üçün www.qht-hesabat.maliyye.gov.az saytında qeydiyyatdan keçilməklə illik maliyyə hesabatları elektron qaydada təqdim edilməlidir.

Maliyyə hesabatlarının təqdim edilməməsi inzibati Xətalər Məcəlləsinin 462-ci maddəsinə uyğun olaraq inzibati məsuliyyətə səbəb olur.

Bu gün qar yağacaq

Yanvarın 14-də gözlənilən hava proqnozu açıqlanıb.

Bu barədə Modern.az Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin aralıq yağintılı olacağı gözlənilir. Bəzi yerlərdə intensivləşəcəyi, ayrı-ayrı yerlərdə yağışın sulu qarla qarışıq yağacağı ehtimalı var. Güclü şimal-qərb küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə və gündüz 1-4° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 757 mm cıvə sütunundan 766 mm cıvə sütununa yüksələcək. Nisbi rütubət 80-85% olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında hava şəraitinin bəzi yerlərdə aralıq yağintılı olacağı, sulu qar, dağlıq və dağətəyi rayonlarda qar yağacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə intensivləşəcəyi ehtimalı var. Bəzi yerlərdə aralıq duman olacaq. Qərb küləyi ayrı-ayrı yerlərdə aralıq güclənəcək.

Havanın temperaturu gecə 1° şaxtdan 4°-dək isti, gündüz 5-9° isti, dağlarda gecə 3-8° şaxta, gündüz 0-3° şaxta olacaq.

Yadplanetlilər Azərbaycandan kimləri aparıb?

Lənkeran səmasında görünən işıqlar
UNO-lar mövzusunu gündəmə gətirdi;
onların "xoşuna" gələn ərazilər Nargin adası,
Pirşağı və Novxanı qəsəbəsidir iddiası

Lənkeran səmasında qeyd alınan qeyri-adi hadisə son günlər sosial şəbəkələrdə geniş müzakirələrə səbəb olub. Şəhər sakinləri axşam saatlarında səmada ardıcıl düzülmüş işıq nöqtələri müşahidə etdiklərini bildiriblər. Işıqlar şəhər ərazisindən kifayət qədər aydın görünüb və bu da insanların marağı ilə yanaşı, təşvişinə səbəb olub. Sosial mediada yayılan görüntülərdə bir çox istifadəçi bunun Uçan Naməlum Obyektlər (UNO) olduğunu iddia edib.

Qeyd etmək lazımdır ki, zaman-zaman dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da səmada müşahidə edilən naməlum hadisələr UNO mövzusunu yenidən gündəmə gətirir. Dünyanın müxtəlif ölkələrində insanlar qeyri-adi səma hadisələri gördüklərini bildirir, lakin bu müşahidələrin əksəriyyəti hələ də elmi və rəsmi şəkildə təsdiqlənməyib. Son bir il ərzində də bu cür məlumatlara tez-tez rast gəlinir. UNO-ların varlığını qəbul edənlər olsa da, böyük əksəriyyət inanmadığını deyir.

Bəs həqiqətən Yerdən başqa sivilizasiya, yaşayış varmı? Əgər doğrudan da yadplanetlilər dünyaya səyahət edirsə, onları maraqlandıran ən çox hansı amildir?

21-ci əsrdə yaşamağımıza baxmayaraq hələ də bu suallar tam olaraq həl olunmayıb. Xatırladaq ki, yadplanetlilər barədə məlumatlar hələ qədim şumer, hind və Misir yazılı abidələrində yer alıb. Bəzi alimlər Qədim Misirdə 5-6 min əvvəl piramidaların inşası zamanı yadplanetlilərin köməyindən istifadə olunduğunu iddia edirlər. Piramidaların inşasında istifadə

edilən daşların hər birinin 2 ton ağırlığında olması, habelə onların divarlarında astronomik şəkillərinin həkk edilməsi bu qənaətə gəlməyə zəmin yaradır.

Bəzən konus, üçbucaqlı, bumeranq və başqa formalarda da olmasına baxmayaraq, el arasında "uçan boşqab"lar adlandırılan UNO-ların müasir tarixi isə onların "ilk dəfə" 1896-cı ildə ABŞ-də müşahidə edilməsi ilə başlayır. Bu sahəni öyrənən elm isə ufologiya adlanır.

Ufoloqların fikrincə, UNO-lar Yer sivilizasiyasının inkişaf səviyyəsi ilə maraqlandığı üçün Yerə səyahət edirlər. Əsasən ABS, İran, Rusiya və digər nüvə dövlətlərinin hərbi obyektlərinin üzərində tez-tez görünüyü iddia edilən bu obyektlər bununla Yer in taleyindən narahatlıq keçirdiklərini göstərməyə çalışırlar.

Ufologiya ilə məşğul olan azərbaycanlı alimlərdən biri hətta bildirirdi ki, Azərbaycanda il ərzində UNO-lar öz səfərləri boyunca defələrlə insanlarla təmasa cəhd ediblər. UNO gördüyünü iddia edən şəxslərin dediyinə görə,

yadplanetlilərin boyu təxminən 130-150 sm-ə çatır. Boyunları üzərindəki başları olduqca iridir, gözləri insanı vahiməyə salacaq qədər iridir, əlləri dizə qədər uzanıldır və sairə.

Hətta iddia edilirdi ki, Azərbaycanda elə ərazilər var ki, UNO-ların "xoşuna" gəlir. Bu ərazilər Abşeron da Nargin adası, Pirşağı və Novxanı qəsəbəsi, həmçinin Şamaxı ərazisidir.

İllər öncə Amerika Dövlət Departamenti xüsusi bir komissiya yaratmışdı ki, "uçan boşqablar"la bağlı araşdırma aparılsın. Komissiyanın tərkibinə hərbi dəniz qüvvələrinin nümayəndələri və NATO-nun elmi əməkdaşları daxil idi. Komissiya üzvləri "uçan boşqablar"la bağlı məlumatları olan şəxsləri tapıblar, baxıblar ki, həmin adamların psixoloji problemləri var və zaman-zaman nələrsə uydurub danışirlər. Bütün bunlardan sonra Amerika Dövlət Departamenti belə bir bəyanatla çıxış edərək bildirdi ki, "bu məsələ haqqında danışanlar elə hesab edirlər ki, daha mədəniyyətli idirlər, lakin rəsmi səviyyədə araşdırdıqdan sonra bəyan edirik ki, bu haqda danışan adamların səviyyəsi çox aşağıdır, ona görə də onların dediklərini doğru qəbul etmək düzgün deyil.

Məsələn, ABŞ-nin Van

denberg Kosmik Qüvvələr bazası ətrafında naməlum obyektlər gördüklərini iddia edən şəxslər müxtəlif açıqlamalar veriblər. Vyoming ştatında bir elektrik stansiyası yaxınlığında ildə bir neçə dəfə qeyri-adi səma görüntülərinin qeydə alındığı bildirilib. Bu müşahidələr əsasən videogörüntülər və şahid ifadələri şəklində sosial mediada yayılıb və geniş müzakirələrə səbəb olub. Bununla belə, rəsmi qurumlar tərəfindən bu hadisələrlə bağlı konkret elmi nəticə açıqlanmayıb.

Misir Mərdanov bu vəzifəyə gətirilir

Misir Mərdanov kafedra müdiri postunda Ramiz Mehdiyevin həyat yoldaşı Qalina Mehdiyevanın əvəzləyəcək. Etibarlı mənbələrdən Modern.az-a daxil olan məlumata görə, Azərbaycanın sabiq təhsil naziri Misir Mərdanovun yaxın vaxtlarda Bakı Dövlət Universitetində yeni vəzifəyə təyin olunacağı gözlənilir.

Məlumata əsasən, o, hazırda boş qalan kafedralardan birinə rəhbərlik edəcək. Söhbət daha əvvəl Ramiz Mehdiyevin həyat yoldaşı Qalina Mehdiyevanın rəhbərlik etdiyi Hesablama riyaziyyat kafedrasından gedir. Bildirilir ki, Misir Mərdanov məhz bu kafedranın müdiri kimi fəaliyyətə başlayacaq.

Mənbələrin verdiyi informasiyaya görə, onun təyinatının indiyədək rəsmiləşdirilməməsinin əsas səbəbi ləğv edilmiş Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda direktor vəzifəsi üzrə davam edən təhvil-təslim və "Ramiz Mehdiyev işi"dir. Həmin prosesin yekunlaşmasından sonra Misir Mərdanovun Bakı Dövlət Universitetində fəaliyyətə başlaması gözlənilir. Universitetə yaxın mənbələr də bu məlumatı təsdiqləyirlər.

Mexanika-riyaziyyat fakültəsinin tərkibində 9 kafedra fəaliyyət göstərir. Hazırda onlardan yalnız Hesablama riyaziyyat kafedrasının rəhbəri vəzifəsi boşdur. Bu kafedraya bir müddət əvvələdək Qalina Mehdiyeva rəhbərlik edirdi. Onun işdən çıxarılmasından sonra isə bu strukturda rəhbərlik məsələsi açıq qalıb.

Bakı Dövlət Universitetinin rəsmi saytında da hazırda bu kafedranın müdiri ilə bağlı heç məlumat yenilənməyib. Bu isə yeni təyinatın yaxın zamanda açıqlana biləcəyi ehtimalını artırır. Universitetə yaxın dairələrdə Misir Mərdanovun məhz bu boşluğu dolduracağı ilə bağlı müzakirələr aparıldığı bildirilir.

Bir çoxları hesab edirlər ki, Misir Mərdanovun bu vəzifəyə gətirilməsi fakültənin elmi və təşkilati işlərinin yenidən aktivləşdirilməsinə töhfə verə bilər. Misir Mərdanov sayta Bakı Dövlət Universitetində yenidən fəaliyyət göstərəcəyini istisna etməyib.

□ "Yeni Müsavat"

kimi yanıb-sönmür. Təmələlə səssizdirlər və adətən 2-5 dəqiqə ərzində görünərək Yer kölgəsinə daxil olduqları anda qəfil yoxa çıxırlar. Ən çox axşam və səhər saatlarında, Günəş şüalarının peyklərə dəyib onları parlaq göstərdiyi zaman müşahidə olunurlar.

UNO ilə bağlı iddia edilən obyektlər isə adətən xətəli hərəkət edir, ani sürət dəyişmələri, gözlənilməz dönmələr edir, bəzən istiqaməti və rəngi dəyişir. Qeyri-sabit trayektoriya və fizika qanunlarına zidd görünən hərəkətlər UNO iddialarını gücləndirən əsas amillərdən sayılır.

Sosial mediada yayılan bəzi iddialara görə, "Starlink" peyklərinin son günlər Lənkeran səmasında görünməsi regionda baş verən geosiyasi hadisələrlə, xüsusilə də İranda internetin məhdudlaşdırılması ilə

əlaqələndirilir. Bildirilir ki, İlon Maskın rəhbərlik etdiyi "SpaceX" şirkəti müəyyən hallarda "Starlink" vasitəsilə pulsuz internet imkanları yaradır. Lakin bu iddialarla bağlı rəsmi təsdiq mövcud deyil və mütəxəssislər peyklərin görünməsinin əsasən orbital trayektoriya və vaxt uyğunluğu ilə bağlı olduğunu bildirirlər.

Əlqərəz, hazırda dünyada UNO və ya UAP adı altında yayılan çoxsaylı görüntülər və iddialar mövcuddur. Lakin bu müşahidələrin böyük əksəriyyəti elmi baxımdan peyklər, atmosfer hadisələri və ya optik illüziyalar kimi izah olunur. Rəsmi qurumlar bu cür halların araşdırılmasını davam etdirir və vətəndaşlara təşvişə düşmədən məlumatları etibarlı mənbələrdən dəqiqləşdirməyi tövsiyə edirlər.

□ Afaq MİRAYIQ,
"Yeni Müsavat"

Bastiliya inqilabına qədər kral XIV Lüdvik hər axşam yatmadan əvvəl sarayın meydanına açılan pəncərəsinin pərdələrini çəker və sonra gündəliyinə yazardı: sabitlikdir...

Kral bu ritualı hər axşam təkrarlardı və gündəliyinə eyni sözü yazıb yataardı. Və sonuncu dəfə gündəliyinə "sabitlikdir" yazanda həqiqətən də həmin axşam meydan boş idi və gecənin sükutuna qər q olmuşdu. Lakin Lüdvik haradan bilirdi ki, o gecənin səhəri...

1979-cu ilin yanvarına qədər Məhəmməd Rza şah Pəhləvi də XIV Lüdvik qədər rahat, arxayın idi. Çünki onun dövründə İran ABŞ ilə strateji müttəfiqlik əlaqələri qurur, neft Böyük Britaniya şirkətləri tərəfindən istismar olunur, Qərbdən silah-sursat alınır, şəhərlər inkişaf edirdi. Lakin şah bir vacib təbəqəni unutmuşdu - əyalətlərdəki, kəndlərdəki əhalini. Kəndlərdən şəhərlərə iş üçün axın isə sürətlə yerlərdə əhalini yoxsullaşdırırdı. Elə şəriətçilərlə tudəçilərin (solçular) şahı devirməkdə ən böyük elektoratu da məhz aşağılar oldu. Beləliklə, Leninin məşhur "Yuxarılar əvvəlki kimi idarə edə bilmir, aşağılar isə əvvəlki kimi yaşamaq istəmir" ifadəsi şah İranı üçün arxi-aktual məsələyə çevrilməyə başlamışdı.

Şəriətçilərlə şahın ilk toqquşması

Lakin hökumətlə islamçıların ilk toqquşması 1962-ci ildə baş verdi. Qadınlara seçmək və seçilmək hüququ verilir, seçiləcək şəxslərin səmavi kitaba deyil, müqəddəs kitaba and içəcəyi göstərilirdi. Ruhanilər hesab edirdilər ki, bununla bəhailərə "Kitabi-əqdəs"ə and içmək icazəsi veriləcək. Ona görə də dövrün nəhəng və nüfuzlu islamçıları Gülpeyqani, Şəriətmədari, eləcə də Xomeyni şahı məktub yazaraq etiraz edirlər. İnsafən, Pəhləvi gəri çəkilir və fərman ləğv edilir. Qadınlar seçki hüququ qazanırlar, and içmək üçün isə əvvəlki kimi Quran, Bibliya, Tövrat və Avestadan istifadə oluna bilərdi.

Amma elə həmin il "Ağ inqilab" adı ilə tarixə düşən islahatlar proqramı 1963-cü ildə yanvarın 26-da referendumla çıxarıldı. Pozitiv mahiyyətinə baxmayaraq, bütün müxalif cəmə - Milli Cəbhə, İran Azadlıq Hərəkatı, Tudə və b. islahatların əleyhinə çıxırlar. Xomeyni "İslama uyğun olmayan" referendumu boykota çağırırdı. Referendumdan sonra Xomeyni İrandan sürgün olundu, şah rejimi vəziyyətə nə-

zarəti ələ ala bildi. Digər tərəfdən, neft gəlirlərinin artması şahın xalqdan və ictimai rəydən asılılığını azaltmışdı. İndi o, özünün siyasi və iqtisadi qərarlarını xalq ilə razılaşdırmaq üçün səbəb görmürdü. Üstəgəl, torpaq islahatı da gözlənilən nəticəni vermədi. Kəndlilərin bir hissəsi yenə də torpaqsız qaldı. Bu haqda tarixçi Yadigar Sadıqlı yazıb.

Xomeyniyə təhqirin qığılcımı

Ölkədə getdikcə sosial şəraitin pisləşməsi, xüsusən kəndlərdə əhalinin vəziyyətinin ağırlaşması fonunda islamçılar və tudəçi-

İran, Şah və mat...

Qonşu ölkədə teokratik rejim 47-ci yanvarında çökəcəkmi - yenə Pəhləvilərlə şəriətçilər üz-üzə

lər təbliğat işini davam etdirirdi. Və belə bir vaxtda gözlənilmədən şahla şəriətçilərin ikinci böyük toqquşması qeydə alınır. Bu dəfə 1978-ci ilin ilk günlərində bir neçə məmur Məhəmməd Rza şah Pəhləviyə növbəti dəfə yarımaq həvəsinə düşürlər. İdeya isə yersiz idi: ayətullah Xomeyni haqda təhqiramiz məqalə yazılacaqdı. Burada Xomeyninin gəncliyində eys-ışrət dolu həyat keçirməsi, imperialistlər və kommunistlərlə işbirliyində olması kimi fikirlər yer alırdı. Məqalə çap edilmək üçün eyni zamanda "Keyhan" və "Ettelaat" adlı iki qəzetə göndərildi. Ancaq "Keyhan" qəzetinin baş redaktoru məqaləni çap etməkdən imtina etdi. "Ettelaat" qəzeti isə məqaləni 7 yanvar tarixli nömrəsində çap etdi. Bununla da həm müəlliflər, həm də qəzetin rəhbərliyi şahı "ayrı xidməti" göstərdilər.

Məqalə dindarların kəskin etirazına səbəb oldu. İranın dini mərkəzi olan Qum şəhərindəki mədrəsə tələbələri yanvarın 8-də etiraz aksiyası keçirdilər.

Yenə yanvar, yenə...

Bundan sonra İranda Ərbəin (Qırxıncı gün) etirazları başladı. Qumda həlak olanların 40-cı anım günündə, fevralın 18-də İranın bir çox şəhərində etiraz aksiyaları keçirildi. Nüfuzlu azərbaycanlı ayətullah Şəriətmədarinin dinc etirazlar çağırışına baxmayaraq, məhz Təbrizdə etirazlar iğ-

tişəşə çevrildi. Burada hakimiyyət orqanlarına və "Qərb simvolları"na aid edilən binalara - polis məntəqələrinə, Rəstaxiz Partiyasının ofisinə, otellərə, bank binalarına, kinoteatrlara və barlara od vuruldu. Məhz Təbrizdə ilk dəfə "Şaha ölüm" şüarının səsləndirildiyi iddia olunur.

Bu günlərdən də İrandan yanvar ayıdır. Və hadisələr təkrarlanır: indi islam inqilabçıların 46 illik istibdadından cana doyan, şah kimi eynilə onların da xalqın sosial həyatını cəhənnəmə çevirməsindən təngə gələn kütlələr meydanlardadır - polisə, banklara, şahın vaxtından fərqli olaraq barlara yox, məscidlərə od vururlar. 1970-ci illərdə orduya onmilyardlarla dollar xərcləyərək ən müasir silahlarla təmin edilən Məhəmməd Rza şah polisin ehtiyaclarını nəzərə almamışdı. Genişmiqyaslı etirazlarla üzləşərək kömək üçün orduya müraciət edirdi. Ordu da polis vəsaitlərinə və gərəklər vərdişlərə malik deyildi. Şahın atəş açmaqdan bacardıqca çəkinmək tapşırığına baxmayaraq, atəş açılır, insanlar həlak olur, şahı qarşı nifrət güclənirdi.

O dövəmdə SAVAK (Şahın əsas mühafizəçiləri, indiki SEPAH kimi) xalqa işgəncə verir, inqilabçıları qəddarlıqla öldürürdü. Bu gün də SEPAH - islam keşikçiləri, Bəsic üzvləri xalqa atəş açır, etirazçıları qətlə

yetirir. Ötən ilin dekabrın 28-dən başlayan etirazlarla bağlı xalqa müraciət edən ali dini rəhbəri Seyid Əli Xamenei isə bəyan etdi ki, "biz qanla hakimiyyətə gəlmişik və geri çəkilməyəcəyik". O deməkdir ki, rejim qarşıdakı günlərdə də etirazçıları qan gülməndə boğmağa hazırdır. Bunu dəfələrlə ediblər...

11 sentyabr qədər ən böyük terror

Hələ 1979-cu ilin avqustunda Ramazan ayının başlaması ilə etirazlar yenidən vüsət aldı. İsfahan şəhərində soyuq silahlarla silahlanan kütlə şəhərin nəzarəti tamamilə ələ keçirdi. Onları zərərsizləşdirmək üçün hökumət şəhərdə hərbi vəziyyət elanına və silah təbiiqinə əl atdı. Ölənlər oldu və hakimiyyət yeni Ərbəin silsilələrinə hazırlaşmağa başladı. Lakin fəlakət daha tez baş verdi. Avqustun 19-da Abadan şəhərində yerləşən "Reks" kinoteatrında baş verən yanğın nəticəsində xeyli sayda (müxtəlif rəqəmlər göstərilir, "Amnesty International" təşkilatına görə 438 nəfər) insan həlak oldu. Bu faktı da qeyd edərkən tarixçi Y.Sadıqlıya istinad etməli oluruq.

İddialara görə, yanğın SAVAK agentlərinin təqib etdikləri şəxslərin zalda gizlənməsindən sonra başlamışdı. Müxalifət bildirirdi ki, SAVAK agentləri axtardıkları adamları çölə çıxmağa məcbur etmək üçün kinoteatrı yandırmışdılar. Haki-

miyyət nümayəndələri isə yanğınla heç bir əlaqələrinin olmadığını iddia edirdilər. Hərçənd, olduqca həssas bir zamanda hansı cənabət törətdiyi məlum olmayan 4 nəfəri həbs etməkdən ötrü SAVAK-ın bütün kinoteatrı yandırması ağılaban deyildi. Amma insanlar buna inandı. 11 sentyabr hadisələrinə qədər ən böyük terror aktı sayılan "Reks" faciəsi İranda gedən siyasi proseslərdə çox önəmli rol oynadı. O zaman qədər "siyasətə qarışmıram" mövqeyi sərgiləyən insanların çoxu inandı ki, bir gün film izləyərkən, çayxanada çay içərkən, avtobusda gedərkən hakimiyyət qüvvələri tərəfindən öldürülə bilərlər.

Bu gün də İrandakı teokratik rejim oxşar hadisələri təkrarlayır - hələ təsdiqini tapmasa da, 500-dən çox insanın öldürüldüyü görüntülər yayılır, beləliklə, qəzəb daha da artır.

İnqilabın sonuncu mogikanı - Xamenei

E1979-cu il, sentyabrın 4-də Ramazan bayramı idi. Bayram namazı qılınıqdan çatan insan kütləsi Tehran-da yürüş etdi. Onlar "Allahu-Əkbər, Xomeyni rəhbər", "Hüseyn sərvərimiz, Xomeyni rəhbərimiz" şüarlarını səsləndirirdilər. Deyilənə görə, Şah bu nümayiş şəxsi helikopterində üzərindən uçaraq təəccüb və məyusluqla izləyirdi.

Hər şey isə Jalə meyda-

nındakı mitinqdə qırılma nöqtəsi oldu. 4 min insan öldürüldü. Şahın isə sarsıldığı bildirilirdi. Yanvarın 16-da şah və ailəsi İranı tərk etdi. Fevralın 1-də ayətullah Xomeyni İrana qayıtdı. Mehraabad hava limanında onu sayı milyon keçən kütlə qarşıladı. Xalqdan olmayan şah isə xalqı qırğına verərək getdi, halbuki qan tökmədən bu proses ağrısız başa çata bilərdi.

Xomeyni isə Lenin kimi inqilabın qələbəsinin barını az yedi. Şəriətmədari kimi inqilabda müstəsna xidməti olan nüfuzlu alim isə gözədən salınaraq ev dustaqlığına məhkum olundu. Bununla da 1981-1989-cu il-

lərdə İran prezidenti Seyid Əli Xamenei oldu. Xomeyni isə onu ölümündən əvvəl varis elan etmişdi. Bu gün Xamenei İslam inqilabının sonuncu mogikanıdır və ondan sonra ali dini rəhbər olacaq ayətullah da yoxdur.

Onu da deyək ki, 1979-cu ildən sonra xalqdan olduğunu iddia edən şəriətçilər əvvəlcə inqilabda ən böyük payı olan tudəçiləri repressiya etdilər, sonra təkhakimiyyə yiyələndilər. Və 46 ildən çoxdur ki, islam respublikası adlanan İranı idarə edən molla zəhniyyəti bu günün müasir İran gəncliyinin köhnə narrativlərlə yaşamaq istəmədiyini qəbul edə bilmir. Və yenə günlərdən yanvardır və bu dəfə inqilabla gələnlərin özləri xalqı qanına qəltan edir. Ancaq bu da əbəddir. Qocalmış və çürüməkdə olan, islamdan uzaq sistem demontaja məhkumdur. Sadəcə, bu rejimin neçə ay və ya neçə il davam edəcəyini söyləmək çətindir. Çünki İranda "üstü bəzək, altı təzək" bir teokratik sistem mövcuddur, onun saxtakarlıqlarına, ölkəni yanlış siyasət ucbatından sanksiyalar altında inildəlib özləri varlananlara xalqda inam qalmayıb. Şahın varisi Rza Pəhləvinin İranda hakimiyyətə gəlişi gözləntisi isə ağılaban deyil. Xalq bir mövcud pisi yenedən keçmiş pislə əvəzləmək istəmir...

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat" in redaktoru

Dünyanın aparıcı siyasətçiləri, biznes liderləri və ekspertləri hər il olduğu kimi, bu il də Dünya İqtisadi Forumu (Davos Forumu) çərçivəsində İsveçrənin Davos şəhərində bir araya gələcək. Forumda global iqtisadiyyat, texnologiya, iqlim dəyişikliyi və sosial məsələlər müzakirə olunacaq.

“Yeni Müsavat” bildirir ki, forumun məqsədi dünya miqyasında iqtisadi və sosial problemləri müzakirə etmək, beynəlxalq əməkdaşlığı gücləndirmək və gələcək strategiyaları müəyyən etməkdir. Builki sessiyalarda süni intellekt, davamlı enerji, pandemiylərə hazırlıq və gender bərabərliyi kimi mövzular əsas diqqət mərkəzində olacaq.

Strukturu müxtəlif formatlardan ibarətdir: plenarlarda aparıcı spikerlər çıxış edir, ixtisaslaşmış panellərdə dərin müzakirələr keçirilir, qapalı görüşlər isə liderlər arasında strateji qərarların hazırlanmasına imkan yaradır. Forumun dünya siyasətinə və iqtisadiyyatına təsiri böyükdür. Diplomatik əlaqələr güclənir, global problemlər diqqət mərkəzinə gətirilir və biznes imkanları artır. Eyni zamanda bəzi tənqidçilər forumu elitist hesab edir və onu qərar qəbul etmədə qeyri-şəffaf olmaqda ittiham edirlər. Nəticə olaraq, Davos Forumu global problemlərin müzakirəsi və liderlərin bir araya gəlməsi baxımından əvəzolunmaz bir platforma olaraq qalır.

Prezident İlham Əliyev ötən il forumda iştirak edib. Bu il tədbirə gedəcəyi haqda rəsmi məlumat yoxdur. Dünya liderləri 2026-cı il 19-23 yanvar tarixlərində “Dialog

Ruhu” mövzusu ilə 56-cı dəfə bir araya gəlməyə hazırlaşır. “Dünya İqtisadi Forumu” (WEF) sammit ərəfəsində global gündəmi formalaşdıracaq beş əsas sualı ictimaiyyətə bölüşüb.

Azərbaycanın Davos Forumunda ilk iştirakçılığı 1995-ci ildə qeydə alınıb. 2007-ci ildən isə bu iştirakçılıq mütəmadi xarakter daşıyıb. Mütəmadiilikdə isə zərurət var. Yeni forum həm bizə la-

Özünü “dağ başına” qoyan forum - liderlər yenə Davosa toplaşır

Beynəlxalq nizamın pozulduğu bir dövrdə bu platformada verilən mesajlar dünya birjalarına necə təsir edəcək?

zımdır, həm də bizi dünyanın tərkib hissəsi sayanlara. Yeri gəlmişkən, ikinci məqamın üzərində dayanaraq deyə bilərik ki, əslində Davos Forumu özlüyündə Azərbaycanla bağlı realıq indikatorudur. Prezident İlham Əliyev DİF çərçivəsində dünya liderləri və aparıcı şirkət rəhbərləri ilə görüşlər keçirməklə yanaşı, eyni zamanda təşkil olunan panellərə qatılır, sualları cavablandırır, ziddiyyətli sayılan məsələlərə aydınlıq gətirir.

Amma bu dəfə Davos Fo-

rumunu fərqli edən beynəlxalq münasibətlərin xaos dövrünə təsadüf etməsidir. Hazırda müxtəlif konflikt ocaqları, katikizm içində olan cəmiyyətlər, iqtisadi rəqabətin amansız forma aldığı bir dünya mövcuddur. Azərbaycan isə əməkdaşlığa üstünlük verir və hamıya bərabər hüquqlu şəkildə açıq dialoq təklif edir. Üstəlik, Azərbaycan Ermənistanla neft məhsullarını göndərməklə yeni iqtisadi əməkdaşlıq nümunəsi yaradıb ki, bu da Davos iştirakçıları üçün cəlbedici

olmalıdır.

Yeri gəlmişkən, Davos Forumu heç də həmişə yeni perspektivlərin dialoq mərkəzi olmayıb. Məsələn, Türkiyə Prezidenti Ərdoğanın İsrailin keçmiş prezidenti Şimon Pereslə panel diskussiyada “One minute” (bir dəqiqə) deyərək tarixi çıxışı və bu tədbiri həmişəlik tərk etməsi də Davosda ən yaddaqalan hadisələrdən biridir. Xatırladaq ki, 2009-cu ildə Davos şəhərində keçirilən Dünya İqtisadi Forumunda o zaman

Türkiyənin baş naziri olan Rəcəb Tayyib Ərdoğan Şimon Peresi tənqid edərək Qəzzada günahsız insanları öldürməkdə ittiham etmişdi.

Bes indi Davosu və oradakı iqtisadi forumu cazibədar edən nədir?

ReAI Partiyasının sədri Natiq Cəfəri “Yeni Müsavat”-a deyib ki, Davos Forumu solçu-qlobalist qüvvələrin icadı və dəstəklədiyi platforma idi. Onun fikrincə, əsas məqsəd dünyanın inkişaf trendlərini müəy-

yənləşdirib bir diskussiya mərkəzinə çevirmək olub:

“Son 15-20 ildə isə qlobalist qüvvələrin dəstəklədiyi bir yerə çevrilib. Təbii ki, Davosda verilən mesajlar dünya iqtisadiyyatına təsirsiz ötürülmür. Lakin son zamanlar bu mesajların həcmi, kəsərliliyi azalıb. Əvvəllər Davos Forumunda bəyanatlar dünya birjalarını silkələyirdi. İndi daha az təsir edir. Çünki platformanın özündə problemlər var”.

Onun sözlərinə görə, bu il isə beynəlxalq hüququn iqtisadiyyata təsirləri, rəqəmsal dünyanın rolu, süni intellekt forumda müzakirə ediləcək: “Bu da onu nüfuzlu platforma olaraq saxlamaqdadır. Nəzərə alaq ki, tədbirdə liderlər, hökumət başçıları iştirak edirlər, investisiya layihələrini müzakirəyə çıxarıb projektlərə imza atırlar. Bu da özlüyündə Davosdakı Forumu indiyə qədər əhəmiyyətli etməkdədir”.

Qeyd edək ki, Davos İqtisadi Forumu isveçrəli professor Klaus Şvabın təşəbbüsü ilə 1971-ci ildə yaradılıb. Klaus Şvab 1971-ci ildə İsveçrənin Davos şəhərində Avropanın aparıcı 450 şirkətinin rəhbərlərini toplayaraq, dünya iqtisadiyyatının perspektivlərini müzakirə etmək və ümumi strategiya hazırlamaq məqsədilə birinci simpoziumu keçirib. 70-ci illərin ortalarından forumun iclaslarına müxtəlif ölkələrin hakimiyyət nümayəndələri və iş dünyasının liderləri olan sahibkarlar dəvət edilməyə başlandı. 1987-ci ildən etibarən forum Dünya İqtisadi Forumu (DİF) adlandırılmağa başlanıb.

Emil SALAMOĞLU, “Yeni Müsavat”

Yəhudi nazirin Bakıya ilk səfəri təxirə salına bilər

Ötən ilin noyabrından yeni vəzifəyə təyinat alan Gideon Saar Azərbaycan paytaxtından sonra Qazaxıstana da getməlidir, amma...

İsrailin xarici işlər naziri Gideon Saarnın yanvarın 26-da Bakıya səfəri gözlənilir. Məlumatı İsrail mənbələri “AIA Global”-a (Azərbaycan-İsrail Alyansı) istinadən yazıb. Səfər bir gün davam edəcək və bir sıra görüşlər, o cümlədən Azərbaycan xarici işlər naziri ilə danışıqlar keçiriləcək. Nazir daha sonra Qazaxıstana səfər edəcək. O, 2024-cü ilin noyabrından İsrailin xarici işlər naziridir. Likud Partiyasından 16, 17, 18, 19, 21, 22 və 23-cü Knessetin, Yeni Qüdsdən 24-cü Knessetin və Mahanə Mamlachti blokundan 25-ci Knessetin üzvüdür. Əvvəllər o, İsrailin baş nazirinin müavini və ədliyyə naziri, təhsil naziri və daxili işlər naziri vəzifələrində çalışıb. Bu, Saarnın xarici işlər naziri kimi Bakıya ilk səfəri hesab olunur.

Xatırladaq ki, ötən il ABŞ-nin 50-dən çox yəhudi rəvvini “İbrahim razılaşması”nın genişləndirilməsi və türk dövlətlərinin (Azərbaycan, Qazaxıstan və Özbəkistan) ora daxil etməklə bağlı ABŞ Prezidenti Donald Trampa müraciət edib. Eyni zamanda artıq bir müddətdir Azərbaycanın “İbrahim sazişi” çərçivəsinə qoşulacağı müzakirə edilir.

“İbrahim razılaşmaları” 2020-ci ildə rəsmi olaraq təbiiq olunmağa başlamış ərəb dövlətləri və İsrail arasında barışıq ehtiva edən plandır. Planın iki əsas hissəsi var, birincisi, Fələstin münafişlərinin həlli və yeni Fələstin dövlətinin yaradılması, mövcud torpaqların BMT qərarların-

dan fərqli şəkildə, daha çox İsrailin xeyrinə bölüşdürülməsidir. İkinci hissəsi isə ərəb region ölkələri ilə İsrail arasında barışıq prosesidir. Sənədin adı da ona görə İbrahim seçilib ki, həzrət İbrahim (ə) ərəb və yəhudilərin atası hesab olunur. İslam dininə görə, ərəblər Həzrət İbrahimin oğlu İsmailin, yəhudilər isə İshaqın soyundan gəlirlərdir. Yeni İbrahim sazişi ərəb və yəhudiləri barışdırmağa hesablanıb.

“Səfərin İranla bağlı olduğunu düşünürəm. Sadəcə, regional bir ziyarətdir. Çünki nazir Qazaxıstana da gedəcək. İsrail baş naziri bölgəyə gələ bilmədiyi üçün xarici işlər naziri səviyyəsində tərəfdaş ölkələrlə danışıqlar apa-

Gideon Saar

rır”. Bu sözləri Musavat.com-a professor Qabil Hüseynli deyib. Onun sözlərinə görə, yəhudi nazirin Qazaxıstana səfəri bu ölkənin İbrahim sazişlərinə qoşulması ilə bağlıdır: “Bakıda keçiriləcək görüşdə də eyni mövzunun müzakirə ediləcəyini gözləyirəm. ABŞ Azərbaycanın da bu sazişə qoşulmasını istəyir. Lakin rəsmi Bakı Türkiyə və İran faktorlarını hələlik nəzərə al-

maqdadır”. Politoloq hesab edir ki, yaxın gələcəkdə Azərbaycanın bu sazişə qoşulması istisna deyil: “Benyamin Netanyahu Qazaxıstanın “İbrahim sazişləri”ne qoşulmaq qərarına görə Qasım-Jomart Tokayevə dərin minnətdarlığını qeyd edib. Bu barədə telefon danışıqlarında bildirib. Ona görə nazirin Qazaxıstana səfəri təəccüblü deyil. Azərbaycan danışıqlarını hələlik nəzərə al-

mütəfiq Türkiyənin İsrailə gərginliyini nəzərdən qaçıra bilmərik. Həmçinin İranda hadisələr qaynadır. Belə vaxtda Azərbaycan qərar verməyə tələsmir”.

İsrailin xarici işlər naziri İrandan davam edən hökumət əleyhinə nümayişlərə və xalqın azadlıq tələblərinə rəsmi dəstəyini ifadə edib. Nazir İranda baş verən son hadisələrə münasibət bildirərkən, Təl-Əvivin

mövqeyini qəti şəkildə ortaya qoyub: “Biz İran xalqının azadlıq uğrunda apardığı mübarizəni dəstəkləyir və onlara bu yolda uğurlar arzulayırıq”. Bəzi ekspertlər hesab edirlər ki, İrana qarşı aktiv hərbi əməliyyatlar başlarsa, nazirin səfəri gerçəkləşməyə bilər.

Yeri gəlmişkən, kənd təsərrüfatı naziri Məcnun Məmmədovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti İsraildə səfərdə olub. İsrailin kənd təsərrüfatı və aqrar inkişaf naziri Avi Dikser görüşdə çətin dövrlərdə Azərbaycanın İsrailin ərzaq təhlükəsizliyinə verdiyi dəstəyə görə öz təşəkkürünü bildirib. Ölkəmizə səfərini xatırladan nazir qeyd edib ki, ötən müddət ərzində iki ölkə arasında aqrar sahədə əməkdaşlıq perspektivləri daha da genişləniib. Avi Dikser aparılacaq müzakirələrin kənd təsərrüfatı sahəsində ticarət dövryyəsinin artırılmasına, heyvandarlıq və toxumçuluq sahələrində müasir texnologiyaların transferinə, aqrar tədqiqatlar və təcrübə proqramları üzrə əməkdaşlığın genişləndirilməsinə, eləcə də suvarma sahəsində İsrail təcrübəsindən istifadə imkanlarının artırılmasına töhfə verəcəyini vurğulayıb.

Emil SALAMOĞLU, “Yeni Müsavat”

Rusiya-Ukrayna müharibəsi başlayandan sonra da bəzi ölkələr hərbi doktrinalarına yenidən baxmalı oldular. Əksəriyyəti isə bu sənəddə əsasən yeni təhdidlər ətrafında yeni yanaşma ortaya qoymağa başladı.

Məlumdur ki, 2010-cu il iyun ayının 8-də Milli Məclis Azərbaycanın Hərbi Doktrinasını qəbul edib.

Hərbi doktrina 8 bölmə və 75 maddədən ibarətdir. Hərbi doktrina hərbi təhlükəsizliyə təhdidlərin vaxtında aşkarlanması, təhlil edilməsi, qiymətləndirilməsi, qarşısının alınması, onlara yeterli müqavimətin göstərilməsi, dövlətin, əhalinin və ərazinin müdafiəyə hazırlanması, səmərəli hərbi təhlükəsizlik sisteminin yaradılması, müharibə və silahlı münaqişələrin qarşısının alınması, silahlı təcavüzün dəf edilməsi ilə bağlı məsələlərə dair Azərbaycan Respublikasının mövqeyini əks etdirir.

Bəzi ekspertlərə görə, Azərbaycan və Türkiyə arasında imzalanmış Şuşa Bəyannaməsinin də hərbi doktrina da əks olunmasının zamanı çatıb. Hərbi doktrina əsasən, Azərbaycanın qoşulduğu beynəlxalq sazişlərdə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, ölkəmizin ərazisində xarici hərbi bazaların yerləşdirilməsinə yol verilmir. Bununla belə, hərbi-siyasi vəziyyətdə köklü dəyişiklik baş verən hallarda Azərbaycan öz ərazisində xarici hərbi bazaların yerləşdirilməsinə və ya başqa formada xarici hərbi iştiraka müvəqqəti icazə vermək hüqu-

Hərbi doktrinanı dəyişmək zamanı

Şuşa Bəyannaməsinin sənəddə əks olunması zərurətə çevrilir

qunu özündə saxlayır. Regionda artan təhdidlər, ümumiyyətlə, dünyadakı mövcud hərbi-siyasi qarşıdurmaların artdığı zamanda Şuşa Bəyannaməsinin hərbi doktrina da əks olunmasının vacibliyi vurğulanır.

Regionda artan təhdidlər, ümumiyyətlə, dünyadakı mövcud hərbi-siyasi qarşıdurmaların artdığı zamanda Şuşa Bəyannaməsinin Azərbaycanın hərbi doktrinasında əks olunmasının gətirəcəyi üstünlüklər nələr ola bilər?

Məsələ ilə bağlı hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, regionda və

qlobal miqyasda hərbi-siyasi qarşıdurmaların artdığı bir dövrdə Şuşa Bəyannaməsinin Azərbaycanın hərbi doktrinasında əks olunması bir neçə strateji üstünlük yaradar: "Bu üstünlüklər hərbi, siyasi və geosiyasi müstəvilərdə olacaq. Birincisi, kollektiv təhlükəsizlik və çəkirdiricilik effekti yaradacaq. Şuşa Bəyannaməsi faktiki olaraq Azərbaycan-Türkiyə arasında müttəfiqlik mexanizmini təsbit edir. Odur ki, onun hərbi doktrina da yer alması Azərbaycana qarşı mümkün hərbi təhdidlərin Türkiyə faktorunu nəzərə almağa məcbur qalması ilə nəticələnə-

cək, potensial təcavüzkar üçün risk və xərclərin yüksələcəyi təhlükəsini yaradacaq, beləliklə regionda psixoloji və real çəkirdiricilik vəziyyəti meydana gətirəcək. Bu, xüsusən qeyri-sabitlik yaşayan Cənubi Qafqaz üçün kritik əhəmiyyət daşıyır.

Şuşa Bəyannaməsinin Azərbaycanın Hərbi Doktrinasında əks edilməsi Türkiyə ordusunun təcrübə və texnologiyalarına əlavə institusional çıxış imkanları verəcək. Bundan başqa bəyannamənin doktrina da əks olunması birgə hərbi təlimlərin, planlaşdırmanın və qərargah əməkdaşlığının epizodik yox,

davamlı mexanizmə çevrilməsini təmin edir. NATO standartlarına uyğun komanda-idarəetmə, kəşfiyyat, PUA və elektron müharibə imkanlarının Azərbaycan doktrinasına integrasiyasını sürətləndirər, ordunun modernləşməsinə əlavə imkanlar gətirmiş olacaq. Hərbi doktrina da Şuşa Bəyannaməsinin əks olunması eləcə də regional güc balansında Azərbaycanın mövqeyinin daha da möhkəmlənməsinə təsirini göstərə bilər".

Ekspertin sözlərinə görə, Şuşa Bəyannaməsi doktrinal səviyyədə Azərbaycanı təkə

şə Bəyannaməsi Bakıya həm Qərb, həm Rusiya, həm də regional güclərlə münasibətlərdə əlverişli danışıqlar mövqeyi verir. Hərbi doktrina səviyyəsində müttəfiqliyin təsbiti, Azərbaycanın təhlükəsizlik zəmanətini fərdilikdən çıxarib institusional müstəviyə daşıyır. Hərbi doktrina da Şuşa Bəyannaməsinin yer alması cəmiyyətə aydın mesaj verir ki, Azərbaycan tək deyil və strateji müttəfiqə sahibdir. Bu isə müharibə riskləri fonunda daxili siyasi sabitliyi və milli konsolidasiyanı gücləndirmək üçün çox vacib amildir. Ordu-cəmiyyət-dövlət birliyinə ideoloji və hüquqi baxımdan möh-

kəmləndirən sənədin çox böyük əhəmiyyətinin olacağı şübhəsizdir".

R.Məhərrəmov vurğuladı ki, hərbi doktrina da Şuşa Bəyannaməsinin yer alması hüquqi əsaslı kollektiv cavab mexanizmi kimi mühüm mexanizmin rəsmiləşməsi demək olardı: "Artan qlobal və regional təhdidlər şəraitində Şuşa Bəyannaməsinin Azərbaycanın Hərbi doktrinasında əks olunması Azərbaycanı tək-cə öz gücünə arxalanan dövlət deyil, müttəfiqliyə əsaslanan, çəkirdirici və proqnozlaşdırıla bilən regional gücə çevirir".

□ **Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"**

Tokayev hakimiyyəti belə təhvil vermək istəyir

Ekspertlərə görə, yenilənmiş parlamentin spikeri Qazaxıstanın yeni rəhbəri olacaq

Qazaxıstanda parlament islahatı 2026-cı il üçün siyasi gündəmin mərkəzi mövzuna çevrilir. Dövlət müşaviri Erlan Karinin rəhbərliyi ilə fəaliyyət göstərən işçi qrup gələcək birpalatalı parlament modelinin konturlarını hazırladığı bir vaxtda, ekspertlər faktiki olaraq yeni konstitusiyanın qəbulunu nəzərdə tutan referendumun qısa müddətdə keçiriləcəyini proqnozlaşdırırlar.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə "Nezavisimaya qazeta" yazıb.

Prezident Kasım-Jomart Tokayev yerli nəşrə verdiyi müsahibədə birpalatalı parlamentin spikeri olacağı ilə bağlı yayılan şayiələri təkzib

edib və "hakimiyyətin tranziti" mövzusunun müzakirəsində

tələsməməyə çağırıb. O, şəxsi təyinatlardan daha çox sis-

temli islahatların prioritet olduğunu vurğulayıb.

İlkin planlara əsasən, konstitusiyaya nöqtəvi dəyişikliklərin 2027-ci ilə qədər həyata keçirilməsi nəzərdə tutulurdu. Lakin yekun sənədlər paketinin yaxın aylarda ictimaiyyətə təqdim olunacağı və cari ilin sonuna qədər Qazaxıstanda referendumun keçiriləcəyi ehtimal olunur.

Məlumdur ki, Qazaxıstan prezident respublikasıdır. Tokayev isə bundan əvvəl on ildən çox Senata rəhbərlik edib.

Məhz bu vəzifədə o, 2019-cu ildə Nursultan Nazarbayevin istefasından sonra prezident səlahiyyətlərini icra edirdi və daha sonra rəsmi olaraq Qazaxıstan prezidenti seçildi.

Son olaraq Tokayev 2022-ci ildə 7 illik müddətinə prezident seçilib, amma əsas qanun ardıcıl iki müddətdən artıq təkrar seçilməyi qadağan edir.

2022-ci il seçkiləri erkən keçirildiyi üçün Tokayevin səlahiyyət müddəti 2029-cu ildə başa çatır. Bu o deməkdir ki, hazırkı islahatları prezidentin son gedişinə hazırliq kimi qiymətləndirmək olar. Formal olaraq, ona prezidentlik müddətinin limitini bərpa etməyə heç nə mane

olmur, lakin ekspertlərə görə, Tokayev bu seçimi etməyəcək, hakimiyyətdən gedəcək.

Bəzi iddialara Tokayevin referendum dəyişikliyinə motivasiyası tam aydın deyil. Bir tərəfdən islahat parlamentin rolunu gücləndirə bilər. Digər tərəfdən, Senatın "müstəqil" qanunverici orqan kimi legitimliyi çoxdan pozulub. Qazaxıstanın "Orda" nəşri xəbər verir ki, yuxarı palata mövcud olduğu müddətdə ictimai qınaq obyektinə olub. Qocalmış məmurların və aktiv karyeraları sona çatmaqda olan siyasətçilərin göndərildiyi "siyasi qocalar evinə" çevrilib. Bundan əlavə, Senatın ləğvi büdcəyə ən azı 10 milyard tenqeyə qənaət edə bilər. Ekspertlərin fikrincə, Senatın ləğvi müxtəlif məqsədlərə xidmət edə bilər - "formal institutu" ləğv etməkdən tutmuş orada güclü mövqelərə malik olan regional elitəni zəiflətməyə qədər. Senat öz maraqları üçün lobbicilik edən yerli elitələr üçün platformadır. Ekspertlərə görə, yenilənmiş parlamentin spikeri Tokayevin siyasi varisi və çox güman ki, gələcəkdə prezident postunu tuta bilər.

□ **"Yeni Müsavat"**

Prezident İlham Əliyev yanvarın 13-də Tərtər elektromexanika zavodunun yenidənqurma-dan sonra açılışında iştirak edib. Dövlətimizin başçısı əvvəlcə Ulu öndər Heydər Əliyevin zavodun həyatında ucalmış büstü önünə gül dəstəsi qoyub.

Müdafiə sənayesi naziri Vüqar Mustafayev dövlətimizin başçısına müəssisədə yaradılmış şərait barədə məlumat verib.

Bildirilib ki, zavod 1976-cı ildə Lionozovo elektromexanika zavodunun Tərtər filialı olaraq yaradılıb. 1977-ci ilin aprelində fəaliyyətə başlayan zavodda elektrotexnika sənayesi məhsulları və xüsusi təyinatlı məhsullar istehsal edilib. İlk illərdə burada mühərrikli qayıqlar üçün "Taxometr-spidometr" məhsulları hazırlanıb.

Zavodun əsasını qoymuş

Prezident silah zavodunun açılışında

Müəssisədə müxtəlif növ hərbi təyinatlı məhsullar istehsal edilir

Ümummilli lider Heydər Əliyev 1978-ci ildə onun rəsmi açılış mərasimində iştirak edib.

Prezident İlham Əliyevin 2005-ci ildə imzaladığı sərəncama əsasən, Müdafiə Sənayesi Nazirliyi yaradılıb və Tərtər elektromexanika zavodu nazirliyin tabeliyinə verilib.

Müxtəlif növ hərbi təyinatlı məhsullar istehsal ediləcək müəssisədə bir sıra qabaqcıl dövlətlərdən alınmış müasir, yüksək dəqiqlikli texnoloji avadanlıqlar quraşdırılıb. Texnoloji xətlərin layihələndirilməsi, istehsal axınlarının

qurulması və seriyalı istehsalı uyğunlaşma "Azərsilah Müdafiə Sənayesi Holdingi" QSC-nin yerli mütəxəssisləri tərəfindən icra edilib. Hazırda istehsal proseslərinin milli hərbi-texniki normalara, beynəlxalq keyfiyyət standartlarına uyğunlaşdırılması həyata keçirilir. Bu məqsədlə keyfiyyət nəzarət laboratoriyası yaradılıb.

Zavodun ərazisində genişmiqyaslı tikinti və yenidənqurma işləri həyata keçirilib, yeni istehsalat binaları və sahələri, həmçinin köməkçi binalar istifadəyə verilib. Möv-

cud tikililərdə yenidənqurma işləri aparılıb, texnoloji prosesin tələblərinə uyğun olaraq ballistik və resurs sınaqları üçün xüsusi poliqonlar yaradılıb.

Qeyd edək ki, Prezident müdafiə sənayesinin inkişafına xüsusi diqqət yetirir. Bu sahədə yerli şirkətlər qurulur, xarici tərəfdaşlarla əlaqələr genişləndirilir, ən müasir çağırışlara cavab verən texnologiyaların tətbiqi ilə istehsalın həcmi artırılır. Ötən il ölkəmiz 1,4 milyard manat dəyərində hərbi təyinatlı məhsul istehsal edib ki, bunların bir

hissəsi Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin arsenalına, bir hissəsi isə ixracəyə yönəldilib. Hazırda Azərbaycan 20-yə yaxın ölkəyə hərbi təyinatlı məhsullar ixrac edir.

Yada salmaq ki, Prezident yerli televiziyalara müsahibəsində ötən il Azərbaycanda 1,4 milyard manat dəyərində hərbi təyinatlı məhsul istehsal edildiyini demişdi. "Onun böyük hissəsi Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinə verilib, bir hissəsi isə ixrac olunub. Bu gün Azərbaycan 20-yə yaxın ölkəyə hərbi təyinatlı məhsullar ixrac edir.

Yeniliklərdən biri də odur ki, biz böyük, dünyanın aparıcı müdafiə sənayesi şirkətləri ilə Azərbaycanda birgə müəssisələr yaratmışıq. Burada həm pilotsuz uçuş aparatları, artilleriya qurğuları, digər vasitələr, silah-sursat istehsalı nəzərdə tutulur", - deyərək dövlətimizin başçısı bildirib.

Prezident İlham Əliyev yanvarın 13-də Ağdərə rayonunun Çapar kəndində görülmüş işlərlə tanış olub, Qozlukörpü kəndində "Qozlukörpü" Su Elektrik Stansiyasının açılışında da iştirak edib.

□ "Yeni Müsavat"

“Dağılan tifaq”- “LUKOyl”dan Ələkbərova nə qaldı?

Azərbaycanlı iş adamı üçün çətin sınaq - 22 milyardlıq səhmlər satışa çıxarıldı

ABŞ-nin Rusiyaya qarşı tətbiq etdiyi sanksiyaların təsirini ilk hiss edən şirkətlərdən biri “LUKOyl” olub. Şirkətin məhdudiyyətlərə məruz qalan xarici aktivlərinə bir sıra beynəlxalq enerji şirkətləri maraq göstərir. “Financial Times” nəşrinin məlumatına görə, ABŞ-nin “Chevron” və “Quantum Energy Partners” şirkətləri “LUKOyl”un xarici aktivlərini almaq məqsədilə birgə hərəkət imkanlarını nəzərdən keçirirlər. Razılaşma əldə olunacağı təqdirdə, tərəflərin alınan aktivləri öz aralarında bölüşdürəcəyi bildirilir. “LUKOyl”un xaricdəki biznesinin dəyəri təxminən 22 milyard dollar həcmində qiymətləndirilir. Sövdələşmənin Avropa, Asiya və Yaxın Şərqdə yerləşən iki mindən artıq yanacaqqoldurma məntəqəsini əhatə edə biləcəyi qeyd olunur. Şirkətin aktivlərinə maraq göstərənlər arasında Səudiyyə Ərəbistanının “Midad Energy” şirkəti də var. O, “LUKOyl”un xarici aktivlərini nağd vəsaitlə almağa hazır olduğunu bildirib. İraqdakı layihələr, o cümlədən “Qərbi Qurna-2” yatağı isə “ExxonMobil”in diqqətini cəlb edib.

Məlumatla görə, “LUKOyl”un Azərbaycandakı layihələri birbaşa sanksiya siyahısına daxil edilməyə də, maliyyə məhdudiyyətləri şir-

kətin fəaliyyətinə təsir göstərir. Sanksiyalar fonunda “LUKOyl”un Azərbaycan və Gürcüstandakı yanacaqqoldurma məntəqələrində bank kartları ilə ödənişin dayandırıldığı, yalnız nağd hesablaşmanın mümkün olduğu bildirilir. Bu hal beynəlxalq ödəniş sistemləri ilə bağlı məhdudiyyətlərlə izah olunur.

Qeyd edək ki, Macarıstanın neft-qaz şirkəti MOL “LUKOyl”un Avropadakı neftayırma zavodları, yanacaqqoldurma məntəqələri şəbəkəsi, eləcə də Qazaxıstan və Azərbaycandakı hasilat layihələrində paylara maraq göstərir.

Ekspertlər istisna etmirlər ki, “LUKOyl”un bəzi aktivləri gələcəkdə SOCAR və ya Azərbaycanda fəaliyyət təcrübəsi olan Qərb şirkətləri tərəfindən alına bilər.

Bəs yaxın iki-üç ildə “LUKOyl”un global xəritəsi necə dəyişə bilər? Azərbaycan bu prosesdən maksimum fayda əldə etmək üçün hansı strateji addımları atmalıdır?

İqtisadçı Eldəniz Əmirov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikrini bildirib: “İlk növbədə qeyd edim ki, bu proses gözlənilən idi. Çünki Rusiyanın maliyyə mənbələrinin, eləcə də Rusi-

Vahid Ələkbərov

yanın müharibəni davam etdirməsində maliyyə təchizatında rol oynayan hər bir subyektin sıradan çıxarılması əsas prioritetdir. Bu baxımdan “LUKOyl”un hədəfə alınması başa düşüləndir. Belə bir məqamda təbii olaraq şirkətin fəaliyyətinin iki istiqamətindən biri daha tez problemlərlə üzləşir və daha tez sıradan çıxarılaraq satışa məcbur olur. Söhbət pərakəndə satış hissəsindən - yəni downstream istiqamətindən gedir.

Adətən neft şirkətləri iki əsas istiqamətdə fəaliyyət göstərir: hasilat və satış. Yeni nefti hasil edib ixrac edirlər, yaxud hasil edib emal etdikdən sonra satışa çıxarırlar.

“LUKOyl”un yanacaqqoldurma məntəqələri də məhz downstream sahəsinə daxildir və sanksiyalar ən tez məhz bu hissəyə təsir göstərir. Bu səbəbdən “LUKOyl”un yanacaqqoldurma məntəqələrinin fəaliyyətində ciddi problemlər yaranır. Müxtəlif ölkələrdə bəzi məntəqələrdə məhdudiyyətlər tətbiq olunur, bəzilərinə fəaliyyət zəifləyir, bəzilərinə isə tam dayanma müşahidə edilir. Belə bir şəraitdə, dünyada nə qədər alternativ enerjiden danışılsa da, fakt odur ki, ənənəvi enerji hələ uzun illər planetdə hegemon mövqeyini qoruyacaqdır. Belə bir kontekstdə “LUKOyl”un satışa çıxarılması ayrı-ayrı şirkətlər üçün ciddi

fürsət yaradır və hazırda şirkətin aktivlərinin alınması uğrunda dəyərli bir rəqabət gedir. “LUKOyl”un gələcəkdə mövcudluğu və inkişaf perspektivləri isə birbaşa Rusiyanın taleyi ilə sinxronluq təşkil edir. Rusiya bu proseslərdən nə qədər uğurla çıxarsa - istər müharibədə, istər iqtisadi, siyasi və geosiyasi müstəvidə - “LUKOyl” da paralel şəkildə ya yüksəliş, ya da eniş yaşayacaq. Bu kontekstdə təbii sual yaranır: Azərbaycan bu proseslərdən nə dərəcədə faydalana bilər? Azərbaycanın fayda əldə etməsi üçün “LUKOyl”un boşluq buraxdığı bazar və arenalarda Azərbaycan şirkətləri, xüsusilə də SOCAR mövqə

tuta bilsə, bu, ölkə üçün əlavə imkanlar yaradacaq. Söhbət təkə yanacaqqoldurma məntəqələrindən getmir, ümumilikdə “LUKOyl”un boşaltdığı iqtisadi sahələrdən faydalanmaq imkanlarından gedir. Lakin düşünməmə ki, Azərbaycanla uzunmüddətli əməkdaşlıq tarixi olmasına baxmayaraq, bu proseslər qısa müddətdə yekunlaşsın”.

İqtisadçının sözlərinə görə konkret olaraq yanacaqqoldurma məntəqələri kontekstində hazırda “LUKOyl” brendinin nüfuzunun zəifləməsi Azərbaycanda müəyyən dəyişikliklərə yol açar bilər: “Bir brend olaraq istehlakçıları benzin və digər yanacaq növləri ilə təmin edən “LUKOyl”un bazar payının azalması yerli şirkətləri, o cümlədən SOCAR-ı bu istiqamətdə daha aktiv olmağa təşviq edə bilər. Burada təkə satış yox, eyni zamanda geniş logistika fəaliyyəti və digər əlaqəli proseslər də mövcuddur ki, bu da böyük bir bazarı əhatə edir. Əgər Rusiya-Ukrayna müharibəsi uzunmüddətli davam edərsə və Qərbin Rusiyaya qarşı sanksiyaları daha da sərtləşsə, hesab edirəm ki, “LUKOyl” tədricən neft hasilatı, neft ixracı və neft emalı bazarlarında mövqələrini zəiflətməyə və bəzi bazarları tərk etməyə məcbur qalacaq. Nəticədə isə bu boşluqları bazarda daha güclü olan şirkətlər dolduracaq”.

□ Afaq MİRƏYİQ, “Yeni Müsavat”

İpəzor universitetinin remontu

Zamin HACI
zaminhaci@gmail.com

Mamlı-matan universitetlərimizdən biri remon-
ta bağlanmışdır, tələbələri ora-bura köçürüb-
lər. Guya həmin yerlərdə indi basabas olacaq-
dır. Bəlkə də elm-təhsil fişqıracaqdır. Ya da
gənclər bir-birinə baxıb kəşflərə imza atacaqdır.

Lakin mən köçürülmə hadisəsi yaşanan universitet-
lər arasında sayın deputatımız Eldar müəllimin Kaprativi-
ni görmədim. Halbuki oranın reytingi Harvardı ötüb keç-
miş, Oksfordu qatlayıb cibinə qoymuş, canım sənə de-
sin, Kembrici boyunlayıb altına salmışdır. Nəyə görə?
Çünki İlon Maskın və İsveç alimlərinin araşdırmalarına
görə, bizim Kaprativ dünyada yeganə ali məktəbdir ki,
onu bitirmək üçün 4 il ərzində şalvarın dalına keçirilən 1
ədəd 40 vərəqli dəftər kifayət edir. Nə kitaba ehtiyac var,
nə kompüterə-zada. Hələ bəzi tələbələr varmış, dəftəri
ortadan qatlayırlar, yəni vərəqi yarıya qədər oxuyub-öy-
rənirlər.

Eybi yoxdur, gələn dəfə remont olmayacaqmı? Onda
Kaprativə köçürərlər. Mənə isə məbləğ bir az çox görün-
dü: 23 milyon manat. Sayın universitetimiz bu qədər pula
təmir ediləcəkdir. (Yazdım o sözü, sakitləşin. Guya re-
mont yerinə təmir yazanda ana dilimizə hörmət olurmuş,
halbuki, mən anadan olandan bəri remonta təmir deyəm
1 nəfər də anamıza rast gəlməmişəm. Təmir, yox bir, xə-
mir!)

Azərbaycanda hansısa ali məktəbin remontuna 23
milyon manat ayırmaq həmin pulu çölə atmaq kimi bir
şeydir, çünki bizim universitetlər 23 qəpiklik təhsil vermirlər.
O cümlədən əgər həmin məktəbləri bitirənlər 50-60
faizi iş tapmırsa, bunun mənası nədir?

Təzəlikcə bir statistika açıqlanmışdı, sən demə, bizdə
ən böyük işəgötürənlər... marketlər imiş. "Araz" 1-ci yer-
də idi, sonra da "Bravo", "Oba"-filan gəlirdi. Orta maaşlar
da 400 manat imiş. Yeni söhbət hansısa bisavadların işə
düzəlməsindən getmirdi, ali təhsillilərin statistikasındı.
Əgər mən universiteti bitirib 400 manat maaşla şkafa mal
düzəcəyəmsə, həmin universitetin remontuna 23 milyon
manat ayırmaq israfçılığın, bəlkə də korrupsiyanın zirvəsi
deyilmi? Ondansa həmin pulu verin "Araz" marketə, pay-
lasın kassir gənclərə, yazıqlar da bir gün görsün, sutkada
14 saat ayaq üstə dururlar.

Ya da həmin milyonları ayırın, "Oba" marketlərdə uni-
versitetlərin filialı açılsın. Tələbə də beynini "Əhəmənilər
belə getdi, beynəlxalq hüquq elə gəldi, göyden fizika
Nyutonun təpəsinə düşdü, Zəlimxan Yaqub poeziyasın-
da motal pendirinin təsviri" kimi səfeh, heç kəsə lazım ol-
mayan biliklərlə doldurmaq yerinə praktik elm öyrənsin.

Məsələn, çörəyi marketin dibinə qoymaq lazımdır ki,
müşəri ona çatanacan başqa məhsulları da alsın, çayla
duzu eyni rəfə qoymaq niyə olmaz, monqol quzusunun
saxlama müddəti Monqolustandan hesablanır, yoxsa
Çindən və sairə.

Rəsmi hesabatlarla, statistikaya görə dövlət universi-
tetlərimizin hamısı zərərle işləyir, yeni illik xərci gəlirindən
çoxdur (yanılmırsa, burada yeganə müsbət saldo
ADNSU-ya məxsusdur). Özəl ali məktəblər də, həmçi-
nin. Amma ya dövlət büdcəsindən, ya valideynlərin cibin-
dən - mahiyyətə ikisi də eyni mənəbər - milyonları alıb
sümürürlər. Dəbdəbəli remontlar, mərmər-qranit örtük-
lər, bahalı mebellər, çilçiraq, nə bilim, rektora qızıldan af-
tafa, dekana gümüş milçəköldürən, katibəyə məxmər
şəpət, köməkçiye... İçərisi təzəkdirsə, üstünə bəzək vur-
mağın mənası nədir?

Bugünlərdə Xaçmaz şəhər stadionunun fotosunu
gördüm. Ot örtüyü cəhənnəm, hətta ölçüləri də qey-
ri-standart, hardasa 40 metr 50 metr nisbətində qəri-
bə bir zad idi. Ona görə də yerli futbol klubu, 1-ci liqada
oynayan "Şimal" Siyəzen və Şamaxıya getməli olmuş.
"Ev oyunları" üçün! Elə bil Polşada oynamağa məcbur
Ukrayna klubudur. İşin anekdot tərəfi isə həmin stadi-
onun 2014-cü ildə açılan Xaçmaz Olimpiya Kompleksi-
nin tərkibində olmağıdır.

Ancaq Xaçmazda bir icra başçısı var idi, Xanbabayev
soyadında, küçədə samovardan şpilkaya (ipəzor), eşşə-
karısından geyçimə (plavki) qədər heykəllər qoydurmuş-
du.

Stadion nəyə lazımdır ki? Əsas şpilkadır.

Rusiya mediası
Azərbaycan Pre-
zidenti İlham Əli-
yevin Zəngəzur
dəhlizi ilə bağlı açıqlama-
larını şərh edərək iddia
edir ki, bu layihə
Transqafqaz regionunun
geosiyasi mənzərəsini
köklü şəkildə dəyişə bilər.
Yazılarda bildirilir ki, sö-
zügedən bəyanatlar
ABŞ-nin Rusiya sərhədlə-
rinə yaxın ərazidə qəsdən
yeni hərbi-logistika for-
postu formalaşdırmaq
niyyətindən xəbər verir.

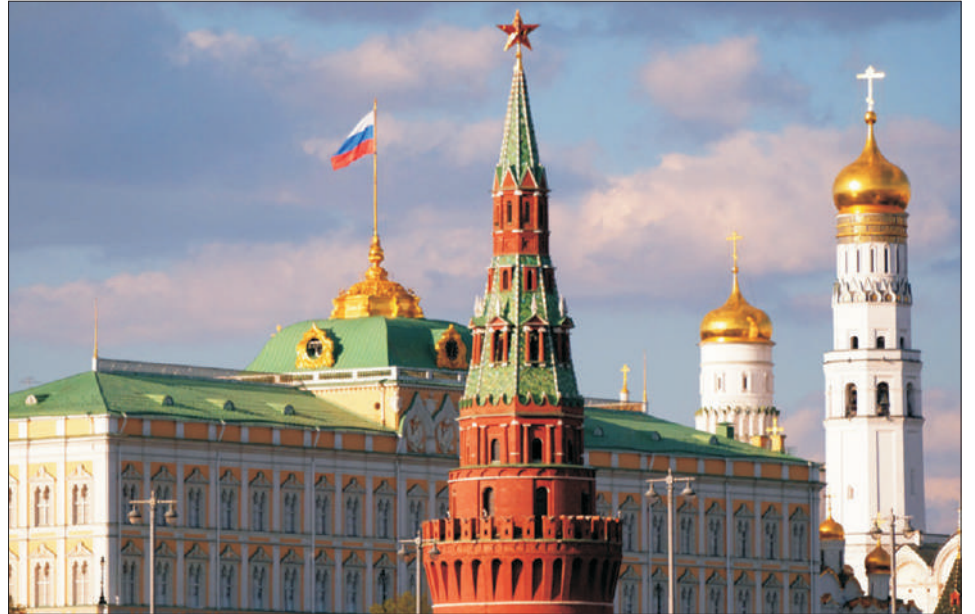
Qeyd olunur ki, Bakıda
səsləndirilən açıqlamaların
strateji əhəmiyyətini qiymət-
ləndirmək mümkün deyil.
Rusiya mediasının iddiasına
görə, Prezident İlham Əliyev
beynəlxalq diplomatik dairə-
lərdə "Tramp marşrutu" kimi
təqdim edilən Zəngəzur
dəhlizi layihəsinin həyata
keçiriləcəyinə tam əminliyini
açıq şəkildə ifadə edib. Bu
isə onların fikrincə, Rusiya-
nın cənub sərhədlərinə ya-
xın ərazidə ABŞ-yə yaxın
yeni mövqenin formalaşma-
sı prosesinin detalları de-
məkdir.

Yazılarda vurğulanır ki,
Azərbaycan Prezidenti Er-
mənistanla münasibətlərin
normallaşdırılması prosesi-
nin əsas məsələlərinin Bakı-
nın maraqlarına uyğun həll
olunmasına imkan yaratdığı-
nı bildirib. İlham Əliyevin
sözlərinə istinadla qeyd edi-
lir ki, nəqliyyat marşrutunun
işə salınması artıq şübhə do-
ğurmur. Layihə Ermənistan
ərazisindən keçməklə Azər-
baycanın əsas hissəsini Tür-
kiyə və İranla həmsərhəd
olan Naxçıvanla birləşdirə-
cək yeni nəqliyyat arteriyası-
nın inşasını nəzərdə tutur.

Rusiya mediası hesab
edir ki, layihənin sırf logistika
təşəbbüsündən hərbi-strat-
eji forpostla çevrilməsində
əsas rol təhlükəsizlik məsə-
lələrinə aiddir. Xatırladılır ki,
əvvəllər dəhlizin müəyyən
təhlükəsizlik funksiyalarının
ABŞ-yə məxsus özəl hərbi
şirkətlərdən birinə həvalə
edilməsi ehtimalı gündəmə
gətirilmişdi. Onların iddiası-
na görə, bu yanaşma "regi-
onal logistika" adı altında
Amerika təhlükəsizlik qüv-
vələrinin Qafqazda mövcud-
luğunu legitimləşdirə və Ru-
siyanın təhlükəsizliyi üçün
birbaşa risklər yarada bilər.

Eyni zamanda iddia olu-
nur ki, Zəngəzur dəhlizi layi-
həsi ilə paralel şəkildə NA-
TO üzvü olan Türkiyənin hi-
mayəsi altında "Böyük Tu-
ran" ideyasının reallaşdırıl-
ması istiqamətində addımlar
atılır.

Qeyd edək ki, Azərba-
ycanın xarici işlər nazirinin
müavini Elnur Məmmədov
ABŞ Ticarət və İnkişaf
Agentliyinin (USTDA) Yaxın
Şərq, Şimali Afrika, Avropa
və Avrasiya regionları üzrə
regional direktoru Karl Kres-
sin rəhbərlik etdiyi nüma-

Amerikalıların Bakı səfəri - Rusiyanın yeni iddiası

Zəngəzur dəhlizi: iqtisadi layihə, yoxsa "hərbi-logistika forpostu"?

yəndə heyətini qəbul edib.

Görüş zamanı iki ölkə
arasında enerji, ticarət,
TRIPP marşrutu da daxil ol-
maqla, regional bağlantılar,
iqtisadi sərmayə kimi sahə-
lərdə ikitərəfli əməkdaşlığın
mövcud vəziyyəti və
ABŞ-nin özəl sektor nüma-
yəndələrinin ölkəmizdə mü-
vafiq infrastruktur və logisti-
ka imkanları ilə tanış olması,
əməkdaşlığın inkişaf
perspektivləri müzakirə edi-
lib.

Politoloq Qabil Hüseynli "Yeni Müsavat"a bil-
dirdi ki, Azərbaycanın ABŞ
ilə münasibətləri dərinləş-
dikcə Rusiya ən müxtəlif bə-
hanələrlə öz narazılığını bü-
ruzə verir. Zəngəzur dəhlizi-
ni daha çox siyasiləşdirmək,
hətta layihəni "hərbi-strateji
forpost" adlandırmağa baş-
lamaq da ABŞ-Azərbaycan
yaxınlaşmasından doğan
narazılıq və narahatlıqdan
qaynaqlanır: "Rusiya tərəfin-
dən bu yanaşma bir sıra su-
allar doğurur. Rusiya medi-
ası Zəngəzur dəhlizinin real
mahiriyyətini təhrif edir. Zən-
gəzur dəhlizi mahiyyət eti-
barilə nəqliyyat-logistika və
iqtisadi integrasiya layihəsi-
dir. Onun əsas məqsədi də-
fərlərlə bəyan edilib. Əsas
məqsəd Azərbaycanın əsas
hissəsi ilə Naxçıvan arasın-
da quru əlaqəsinin bərpası,
Türkiyə-Azərbaycan-Mər-
kəzi Asiya xəttində Orta dəhli-
zin tamamlanması, regionda
ticarət, tranzit və enerji axın-
larının sürətləndirilməsidir.
Layihə çərçivəsində xarici
hərbi bazaların yerləşdiril-
məsi, NATO və ya ABŞ hərbi
kontingentinin bölgəyə gəti-

rilməsi, hərbi infrastrukturun
qurulması nə nəzərdə tutu-
lur, nə də rəsmi sənədlərdə
yer alır. Bu baxımdan Zən-
gəzur dəhlizinin "hərbi-logis-
tika layihəsi" kimi təqdim
edilməsi faktoloji yox, siya-
si-ideoloji yanaşmadır.

"Hərbi-logistika forpostu"
 ritorikası və terminin ortaya
atılması isə daha çox infor-
masiya və psixoloji müharibə
alətidir. Məqsəd Zəngə-
zur dəhlizini potensial hərbi
risk kimi təqdim etmək, gələ-
cəkdə siyasi və ya diploma-
tik təzyiqlər üçün zəmin ya-
ratmaq, Ermənistan cəmiy-
yətində qorxu və müqavimət
formalaşdırmaq, Azərba-
ycanın Qərblə əməkdaşlığını
təhlükə kimi çərçivələmək-
dir".

**Politoloq hesab edir ki, Rusiyanın narahatlığı Zən-
gəzur dəhlizinin hərbi xa-
rakter daşması ilə yox, onun yaradacağı geosiya-
si nəticələrlə bağlıdır:**
"Dəhliz Rusiya ərazisindən
yan keçməklə Avropa-Qaf-
qaz-Mərkəzi Asiya bağlan-
tısını gücləndirir. Bu isə
Moskvanın postsovet mək-
nında uzun illər qoruduğu
tranzit və logistika üstünlü-
yünü zəiflədir. Zəngəzur
dəhlizi açılsaydı, Ermənistan
regional iqtisadi layihələrə
integrasiya etməyə məcbur
qalacaq. Bu isə Rusiyanın
Ermənistanı əsasən təhlü-
kəsizlik asılılığı üzərindən
nəzarətdə saxlamaq modeli-
ni sarsıdır. Dəhliz Türkiyənin
Cənubi Qafqazda iqtisadi və
siyasi təsirini əhəmiyyətli
dərəcədə artırır. Rusiya me-
diası buna görə Türkiyə fak-
torunu qabardır və Zəngəzur

dəhlizini hətta "Turan Birliyi
yaradılır" kimi təqdim edir.
Eyni zamanda bunu "ABŞ
amili" kimi təqdim edir. Çünki
ABŞ obrazı Rusiya ictimai
rəyində daha rahat "təhlükə"
kimi qəbul olunur. Ona görə
də Rusiya mediası Zəngəzur
dəhlizinə qarşı təbliğatı bu
cür aparır".

Q.Hüseynli qeyd etdi ki, Rusiyanın narahatlığı əsaslıdır: "Azərbaycanın
ABŞ ilə yaxınlaşması Rusi-
yaya qarşı deyil. Azərba-
ycanın xarici siyasəti çox-
vektorlu və balanslıdır. Ba-
kı ABŞ və Avropa İttifaqı ilə
enerji və nəqliyyat sahə-
sində əməkdaşlıq edir, Ru-
siya ilə dialoqu, əlaqələri
davam etdirir, Türkiyə ilə
müttəfiqlik münasibətlərini
gücləndirir. Azərbaycan
ərazisində ABŞ hərbi ba-
zası yoxdur, NATO qüvvə-
ləri yerləşdirilməyib, Rusi-
yaya qarşı yönəlmiş hərbi
platforma mövcud deyil.
Bu səbəbdən ABŞ-Azər-
baycan münasibətlərini
anti-Rusiya kontekstində
təqdim etmək reallığı təhrif
etməkdir. Zəngəzur dəhlizi
isə dəfələrlə ən yüksək sə-
viyyədə bəyan edilib ki, iqtisadi və strateji layihədir,
regional integrasiyaya xid-
mət edir, Cənubi Qafqazda
qarşıdurmanı deyil, əlaqə-
ləri gücləndirir. Rusiya me-
diasında səsləndirilən
"ABŞ hərbi-logistika for-
postu" iddiaları isə real təh-
lükədən çox, dəyişən regi-
onal nizamın yaratdığı ge-
osiyasi narahatlığın ifadə-
sidir".

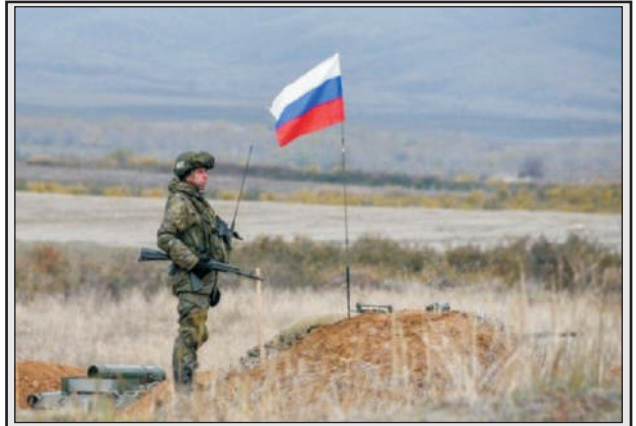
□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

“Azərbaycan və Ermənistan liderləri 2025-ci ilin avqust ayında Vaşinqtonda prezident Trampın iştirakı ilə sülh müqaviləsini ratifikasiya etmək və münasibətləri normalaşdırmaq öhdəliyini ehtiva edən saziş imzalayıblar. Ratifikasiya prosesinin təxminən 12 ay çəkəcəyi güman edilirdi. Lakin bu müddətin demək olar ki, yarısı keçsə də, ciddi irəliləyiş əldə olunmayıb və bir sıra əsas məsələlər həllini tapmayıb. Dörd əsas məsələ bu fürsətin reallaşdırılmasını müəyyən edəcək”.

Rusiya, nə də İran Vaşinqton razılaşması çərçivəsində Zəngəzur dəhlizinin açılmasında və regionda dayanıqlı sülhün formalaşmasında maraqlıdır: “Onların Ermənistanın baş naziri ilə bağlı narazılıq-

yini bildirib və əlavə edib ki, bunun qarşısını almaq üçün Qərb və Ermənistanın müvafiq strukturları birgə fəaliyyət göstərir.

Sahib Aliyev vurğulayıb ki, Azərbaycan da regionda sülh gündəliyinə

Rusiya hərbiçiləri Türkiyə sərhədindən çəkilir

Ermənistan hakimiyyəti yaxın vaxtlarda Türkiyə sərhədində yerləşən Axurik sərhəd-keçid məntəqəsindən rusiyalı sərhədçiləri çıxarmağı planlaşdırır.

Bu barədə “NEWS.am” saytının müxbiri diplomatik dairələrdəki mənbələrdən məlumat əldə etdiyini deyib.

Mənbənin sözlərinə görə, Axurik zastavasında yerləşən sərhəd-keçid məntəqəsinin birbaşa idarəçiliyinin ötürülməsi ilə bağlı qərar artıq qəbul edilib, hətə ərazidə bayraq dirəyi də quraşdırılıb. Bununla belə, zastavanın özündə rusiyalı sərhədçilər qalmağa davam edəcək. Hazırda Ermənistandan Türkiyə istiqamətində uzanan dəmir yolu xəttinin vəziyyəti qiymətləndirilir.

Digər mənbələrin məlumatına əsasən, Türkiyənin artıq Marqara sərhəd-keçid məntəqəsi ərazisində tikinti işlərinə başlayıb. Bir tərəfdən Türkiyə tərəfindən tikintinin başlaması, digər tərəfdən isə Axurik məntəqəsinin istifadəyə cəlb olunmasının nəzərdə tutulması, Türkiyə tərəfindən sərhədin yaxın gələcəkdə açılması niyyətlərinin ciddi olduğunu göstərir.

Sergey Kopirkin

Səfirə verilən notada nə yazılıb?

Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyi Rusiyanın bu ölkədəki səfiri Sergey Kopirkini nazirliyə çağırıb. Səfirə təqdim olunan notada Rusiyanın dövlət televiziyasında səsləndirilən bəyanatlara görə “dərindən narazılıq” ifadə olunub.

Söhbət Vladimir Solovyovun internetdə yayımlanan müəllif proqramında Ermənistan da daxil olmaqla, digər ölkələrdə “xüsusi hərbi əməliyyat” aparmağa çağırışından gedir. Onun sözlərinə görə, Rusiya üçün Ermənistanı və Mərkəzi Asiya ölkələrini “itirmək” Veneşuelanı “itirməkdən” daha təhlükəlidir.

“Beynəlxalq hüquqa, beynəlxalq qaydalara təpürmək olar. Əgər milli təhlükəsizliyimiz naminə Ukraynada “xüsusi hərbi əməliyyat” başlatmaq zəruri idisə, eyni məntiqə əsasən niyə təsir zonamızın digər nöqtələrində də onu başlatmayaq?”, - deyər Solovyov bildirib.

Qeyd olunur ki, Solovyov ilk dəfə deyil Rusiyaya qonşu ölkələr və MDB məkanındakı dövlətlər, o cümlədən Ermənistanın ünvanına bu cür təhdidədiçi çıxışlar edir.

İsə Ermənistanın öhdəliklərini yerinə yetirməkdən yayınması üçün münbit şərait yaradır.

STM nümayəndəsi hesab edir ki, qarşıdakı dövrdə əsas proseslər İrəvanda siyasi konfrontasiyanın dərinliyi və Bakının bu ləngimələrə verəcəyi diplomatik cavablar üzərində cəmləşəcək.

□ E.PAŞASOY,
“Yeni Müsavat”

Ağ Evdə sülh razılaşmasının beş ayı - həll edilməyən dörd məsələ

“Hudson Institute” beyin mərkəzinin analitiki qarşıdakı dövrdə hansı proseslər gözlənildiyini proqnozlaşdırmağa çalışıb

“Yeni Müsavat”ın məlumatına görə, bu fikirləri amerikalı analitik, “Hudson Institute” beyin mərkəzinin aparıcı tədqiqatçısı Luke Coffey “Arab News” üçün yazdığı məqaləsində bildirib.

Müəllifin fikrincə, Ermənistanın iyun ayında keçiriləcək parlament seçkilərinə hazırlaşdığı bir vaxtda ilk sınaq baş nazir Nikol Paşinyanın siyasi sabitliyi qoruyub saxlaya bilməsi olacaq. “Seçkilər böyük ehtimalla mübahisəli keçəcək və seçkidən sonrakı siyasi sabitlik sülh prosesinin irəliləməsi üçün kritik rol oynayacaq”, - deyər analitik qeyd edib.

Luke Coffeyin sözlərinə görə, Ermənistan Konstitusiyası ilə bağlı həssas, lakin son dərəcə vacib məsələ də sülh müqaviləsinin ratifikasiyası baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. “Azərbaycan açıq şəkildə bildirib ki, Bakı yekun sülh sazişini ratifikasiya etməzdən əvvəl bu məsələ həll olunmalıdır”, - deyər analitik Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycana qarşı ərazi iddialarına işarə edib.

Amerikalı analitik növbəti problem kimi “Trump marşrutu”nu göstərər. “Rəsmi şəkildə razılaşma

əldə edilsə də, onun həyata keçirilməsi üçün indiyədək heç bir əməli addım atılmayıb. Tikinti işlərinə başlanmayıb, avtomobil və dəmir yolu xətləri çəkilməyib, mövcud infrastruktur təmir olunmayıb”, - deyər Coffey vurğulayıb.

Luke Coffeyin fikrincə, digər mühüm məsələ Ermənistan seçkiləri ərəfəsində Rusiya və İranın İrəvana artan təzyiqləridir. “Nə Moskva, nə də Tehran Vaşinqtonun sülh prosesində vasitəçilik rolunu alqışlayır. Hər iki ölkə Cənubi Qafqazı öz ənənəvi təsir dairələrinin bir hissəsi hesab edir. Bu baxımdan status-kvonun qorunub saxlanması həm Moskvanın, həm də Tehranın maraqlarına uyğundur”, - deyər analitik bildirib.

Maraqlıdır, qarşıdakı dövrdə hansı proseslər gözlənilir? Rusiyanın artan aqressiyası, İrandakı gərgin daxili vəziyyət, Ermənistandakı seçkiqabağı konfrontasiya və Kremlin İrəvanla münasibətlərindəki soyuqluq razılaşmaların icrasına mane ola bilərmi? Ermənistanın müxtəlif bəhanələrlə öhdəliklərini yerinə yetirməkdən yayınması mümkündürmü?

Deputat Sahib Aliyev “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, nə

lارının kökündə də məhz bu dayanır, yoxsa Paşinyanın Qərblə əlaqələri deyil. Əksinə, Qərb dairələrinin Ermənistanı müsbət münasibətdən həm Rusiya, həm də İran sanksiyalarından yayınmaq və digər məsələlərdə müəyyən qədər faydalanıblar. Paşinyana qarşı real narazılıq məhz 8 avqust Vaşinqton anlaşmasından sonra açıq şəkildə üzə çıxıb.

Vaşinqtonda əldə olunan razılaşmalardan biri - Zəngəzur dəhlizinin açılmasından imtinaın Ermənistan üçün nə demək olduğu Prezident İlham Əliyev tərəfindən açıq şəkildə izah edilib. Bu, faktiki olaraq özünəqəsd deməkdir. Digər öhdəlik - Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından tək cə sözlə deyil, əməli şəkildə, yəni konstitusiyada bu müddəanın ləğvi yolu ilə imtina etməkdə eyni məntiqə xidmət edir. Əks halda, Paşinyanın “Real Ermənistan” ideyası “mifiki Ermənistan”a çevrilir.

Deputat qeyd edib ki, Ermənistan rəhbərliyinin hansısa təzyiqlər altında bu cür addımlardan imtina edəcəyini düşünmür. Bununla belə, Paşinyana qarşı mümkün sui-qəsd təhlükəsinin də istisna edilmədi-

zərər verəcək vəziyyətin yaranmaması üçün zəruri addımlar atır: “Hazırda elə bir regional reallıq formalaşdırılır ki, Ermənistanın başında kim dayanırsa-dayansın, Paşinyanın siyasətinə bənzər xətt yürütməkdən başqa alternativ qalmır. Əks yol isə yenə özünəqəsdədir. Azərbaycan Ermənistanı sülh gündəliyindən yayındıracaq xarici təzyiqlərdən qorumaq üçün həm simmetrik, həm də asimmetrik addımlar atır. Bunlardan biri də Ermənistanı neft məhsullarının satışının birdəfəlik jəstdən davamlı ticarət əlaqəsinə çevrilməsidir”.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin baş mütəxəssisi, siyasi sərhəci Tural İsmayilov bildirib ki, Luke Coffeyin qeyd etdiyi dörd əsas maneə Vaşinqton sazişinin icrasının hələ də regional və daxili siyasi faktorların təsiri altında olduğunu göstərir.

Onun sözlərinə görə, Ermənistanda gözlənilən parlament seçkiləri sülh prosesini faktiki olaraq “giron” vəziyyətinə salır. Paşinyan hakimiyyəti konstitusiyaya dəyişikliyi kimi tələklü addımları seçkiqabağı etirazlardan çəkinərək ləngidir. Azərbaycan üçün isə Ermənistan Konstitusiyasında əks olunan ərazi iddialarının ləğvi gələcəkdə revanşizmin qarşısını almaq əsas təhlükəsizlik təminatıdır.

Tural İsmayilov qeyd edib ki, “Trump marşrutu”nun - Zəngəzur dəhlizinin reallaşmaması tərəflər arasında kommunikasiyaların açılması ilə bağlı texniki və suverenlik məsələlərində ciddi fikir ayrılıqlarının qalmaqda olduğunu göstərir. Onun fikrincə, Rusiya və İranın maraqları bu nöqtədə üst-üstə düşür: hər iki ölkə ABŞ-nin Cənu-

Həmin Yanvarın 20 anı

Bu qanlı əməliyyatın əsas məqsədi Azərbaycan xalqının azadlıq, müstəqillik və milli suverenlik uğrunda yüksələn iradəsini boğmaq idi, lakin nəticə tam əksinə oldu...

Azərbaycan tarixinin ən faciəli, eyni zamanda ən şanlı səhifələrindən biri olan 20 Yanvar hadisələrinin 36-cı ildönümü yaxınlaşır. Həmin hadisələr nəticəsində sovet qoşunları Bakıda və ətraf rayonlarında 131 nəfəri öldürüb, 744 nəfəri yaralayıb. Həlak olanların arasında qadınlar, uşaqlar və qocalar, həmçinin təcili yardım işçiləri olub.

Bu qanlı əməliyyatın əsas məqsədi Azərbaycan xalqının azadlıq, müstəqillik və milli suverenlik uğrunda yüksələn iradəsini boğmaq idi. Lakin nəticə tam əksinə oldu. 20 Yanvar faciəsi Azərbaycan xalqının mübarizə əzmini daha da gücləndirdi. Həmin gecə tökülən qanlar milli oyanışın və müstəqillik yolunun dönüş nöqtəsinə çevrildi.

Beləliklə, 20 Yanvarın 20 ən mühüm anını xatırlamağa çalışaq.

1. Milli azadlıq hərəkatının güclənməsi

1988-1990-cı illərdə Azərbaycanda SSRİ-dən ayrılmaq, müstəqillik qazanmaq tələbi ilə kütləvi mitinqlər və xalq hərəkatı güclənmişdi. Bu proses Moskvani ciddi şəkildə narahat edirdi.

2. Qarabağ münafiqəsi və mərkəzin ədalətsiz mövqeyi

Dağlıq Qarabağla bağlı Ermənistanın ərazi iddiaları, azərbaycanlıların öz yurdlarından qovulması və Moskvanın bu proseslərə laqeyd yanaşması Azərbaycanda etirazları daha da artırırdı.

3. Sovet rəhbərliyinin imperiya maraqları

SSRİ rəhbərliyi (xüsusilə Mixail Qorbaçovun komandası) Azərbaycanı güc yolu ilə ram etməklə digər respublikalara da "dərs" vermək istəyirdi ki, müstəqillik

meylləri yayılmasın. Bakıdan əvvəl 1989-cu il 9 aprelə Tiflisə sovet qoşunlarının müdaxiləsi nəticəsində 3-ü yeniyetmə və çoxu qadın olmaqla, 20 nəfər həlak olmuşdu.

4. Azərbaycanı kimlər idarə edirdi?

Hər il 20 Yanvar qətləminin ildönümündə ictimaiyyət 1990-cı ildə sovet qoşunlarını Azərbaycana kimin çağırıldığını müzakirə edir.

1990-cı il yanvarın 20-də sovet qoşunları Bakıda qətləmin törədərkən Azərbaycanı aşağıdakı şəxslər rəhbər postları tuturdular:

Əbdürrəhman Vəzirov - Azərbaycan SSR Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi;

Ayaz Mütəllibov - Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin sədri;

Vaqif Hüseynov - Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin sədri;

Artur Rasi-Zadə - Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini;

Həsən Həsənov - Azərbaycan SSR Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin katibi.

Əbdürrəhman Vəzirov Moskvaya yaxın, mərkəzdən asılı siyasət yürüdən fiqur sayılırdı. Vəzirov xalq hərəkatını təhlükə kimi qiymətləndirirdi. Qanlı Yanvar gecəsi Vəzirov Bakıda deyildi, sonradan isə faktiki olaraq siyasi səhnədən çəkildi.

6. Muxalifətdə kimlər vardı?

1988-1990-cı illərdə əsas muxalif siyasi qüvvə Azərbaycan Xalq Cəbhəsi (AXC) və onun ətrafında formalaşan milli-demokratik hərəkat idi. AXC SSRİ-dən ayrılma, Qarabağın müdafiəsinin gücləndirilməsi, milli hüquqların bərpası tələbi ilə mitinqlər təşkil edirdi. 1989-1990-cı illərdə Bakıda fasiləsiz aksiyalar keçirilirdi və mitinqlər əsasən dinc xarakter daşıyırdı. Amma kütləyə nəzarət mexanizmləri zəif idi, proseslər bəzən emosional və nəzarətsiz məcraya düşürdü. Hərəkat liderləri siyasi təcrübəsiz idi və sovet dövlət mexanizminin sərt reaksiyasını düzgün hesablama bilmədilər. Bakıya ordu yeridiləcəyi barədə gələn xəbərlərə baxmayaraq, kütlənin təhlükəsizliyi tam təmin olunmadı.

6. Bakıda fəvqəladə vəziyyətin gizli elan edilməsi

1990-cı il Yanvarın 20-də fəvqəladə vəziyyət əhaliyə əvvəlcədən xəbər verilmədən tətbiq edildi. Bu da böyük insan tələfatına səbəb oldu.

7. Daha hansı rayonlara qoşun yeridilib?

20 Yanvar faciəsi əsasən Bakıda baş versə də hadisələr Sumqayıt, Lənkəran, Neftçala, Cəlilabad, Şirvan (Əli-Bayramlı), Salyan və Astara rayonlarında da qeydə alınıb. Bu ərazilərə sovet qoşunları yeridilib, fəvqəladə vəziyyət tətbiq olunub, etirazlar zorakılıqla yatırılıb.

8. Milli azadlıq hərəkatının sürətlənməsi

20 Yanvar faciəsi Azərbaycan xalqının müstəqillik iradəsini sarsıtmadı, əksinə, azadlıq hərəkatını daha da gücləndirdi.

Azərbaycan xalqının sürətlə təşkilatlanması, milli şüurun yüksəlməsi və müstəqillik ideyasının geniş yayılması SSRİ-nin dağılmasını sürətləndirdi.

9. SSRİ-yə inamın tam itirilməsi

Sovet ordusunun dinc əhaliyə qarşı silah işlətməsi mərkəzi hakimiyyətin mahiyyətini açıq şəkildə göstərdi. Bu hadisədən sonra sovet ideologiyasına və Moskvaya olan inam qırıldı.

10. Şəhidlik və milli yaddaş

20 Yanvarda həlak olanlar Azərbaycan xalqının milli azadlıq uğrunda ilk şəhidləri kimi tarixə düşdü. Şəhidlər Xiyabanı milli müqəddəs məkan oldu.

11. Dövlət müstəqilliyinə aparan yol

Faciədən bir il sonra - 1991-ci il 18 oktyabrda - Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdi. 20 Yanvar bu yolun ən ağır, lakin həlledici mərhələsi sayılır.

12. Beynəlxalq reaksiyalar

ABŞ, Avropa ölkələri və aparıcı beynəlxalq media orqanları (BBC, "The New York Times", "Le Monde" və s.) Sovet ordusunun Bakıda törətdiyi zorakılığı pislədi, hadisəni dinc əhaliyə qarşı hərbi müdaxilə kimi qiymətləndirib. "Amnesty International" və digər beynəlxalq hüquq-müdafiə qurumları mülki şəxslərin öldürülməsini insan hüquqlarının kobud şəkildə pozulması kimi tanıdı.

13. Türk dünyası və müsəlman ölkələri
Türkiyə başda olmaqla, bir sıra müsəlman ölkələrində Azərbaycanla həmrəylik aksiyaları keçirildi, faciə açıq şəkildə pisləndi.

14. Heydər Əliyevin 20 Yanvar verdiyi siyasi qiymət

1990-cı il yanvarın 21-də Heydər Əliyev Moskvada - Azərbaycanın SSRİ-dəki Daimi Nümayəndəliyində - mətbuat konfransı keçirərək sovet rəhbərliyini, şəxsən Mixail Qorbaçovu Azərbaycan xalqına qarşı cinayət törətməkdə ittiham etdi. Heydər Əliyevin mövqeyi 20 Yanvarın unudurulmamasında, tarixi həqiqətlərin beynəlxalq aləmə çatdırılmasında və hadisəyə dövlət səviyyəsində düzgün siyasi qiymətin verilməsində həlledici rol oynadı.

15. Dövlət səviyyəsində hüquqi qiymət

1993-cü ildə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1994-cü ildə Milli Məclis 20 Yanvar hadisələrinə siyasi-hüquqi qiymət verdi. Sovet rəhbərliyinin məsuliyyəti rəsmi şəkildə tanındı, 20 Yanvar ümummilli matəm günü elan olundu.

16. Əsas günahkar kimlərdir?

SSRİ KP MK-nın baş katibi Mixail Qorbaçov; SSRİ Müdafiə Nazirliyi; SSRİ Daxili İşlər Nazirliyi;

Sovet ordusunun ali komandanlığı.

Məhz onların qərarı ilə Bakıda fəvqəladə vəziyyət elan edilmədən əvvəl ordu şəhərə yeridildi və dinc əhaliyə qarşı silah tətbiq olundu.

17. "Qara Yanvar" olmaya bilərdimi?

Teorik olaraq bu mümkün, amma praktiki olaraq çox çətin idi. Çünki 1990-cı ilin yanvarında Sovet İttifaqı artıq siyasi və ideoloji böhran içində idi. Mərkəzi hakimiyyət imperiyanı saxlamaq üçün zorakılığa üstünlük verirdi. Baltik ölkələri, Gürcüstan, Qazaxıstan və s. yerlərdə də oxşar proseslər baş verirdi.

18. Yenə erməni təxribatları - "Qara plaşlılar..."

Daşnakların 1988-ci ilin fevralında "uğurla" sınaqdan keçirdikləri "Sumqayıt ssenarisi" 1990-cı ilin yanvarında Bakıda da tətbiq olundu. Sumqayıtda olduğu kimi, Bakıda da həmin günlərdə gəncləri təkcə ermənilərə deyil, digər millətlərə qarşı da qızışdırıcı çağırışlara səsləyən "qara plaşlılar" - ermənilər peyda olmuşdu. Azərbaycan dilində sərbəst danışan həmin "qara plaşlılar" gəncləri ermənilərə və digər millətlərə qarşı barışmaz olmağa çağırırdı, qətlər törətməyə, onları paytaxtdan qovmağa sövq etməyə çalışırdılar. Sonra bəzi erməni qətlini "kütləviləşdirib", siyasiləşdirməyə, onu Rusiya və dünya mətbuatına öz istədikləri, şişirdilmiş şəkildə çatdırmağa, dünya ictimai fikrini öz mənafeləri naminə dəyişdirməyə nail ola bildilər.

19. 20 Yanvar olmasaydı...

20 Yanvar faciəsi Azərbaycan tarixində milli oyanışın ən ağır, lakin ən həlledici mərhələlərindən biridir. Əgər bu hadisə baş verməsəydi, xalqın sovet rejiminə olan inamı bir müddət də davam edə bilərdi. Qanlı müdaxilə cəmiyyətə göstərdi ki, azadlıq yalnız qətiyyətli mübarizə ilə mümkündür.

Bu faciə xalqın qorxu hissini sındırdı, milli birliyi gücləndirdi və müstəqillik ideyasını ümumxalq məqsədinə çevirdi. Eyni zamanda beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın azadlıq istəyinin zorakılıqla boğulduğunu aydın şəkildə görməyə başladı.

Nəticə etibarilə, 20 Yanvar olmasaydı, Azərbaycan müstəqilliyə gedən yolu yəne seçə bilərdi, lakin bu yol daha uzun, daha çətin və daha az qətiyyətli olardı.

20. Xalqın birlik günü

"Qara Yanvar" təkcə faciə deyil, Azərbaycan xalqının azadlıq iradəsinin, milli birliyinin və müstəqil dövlət qurmaq əzminin simvoludur. 20 Yanvar faciəsinin əsas günahkarı sovet totalitar rejimi və onun mərkəzi rəhbərliyidir.

Bu hadisə güc yolu ilə bir xalqın iradəsini sındırmaq cəhdi idi və tarixdə dövlət cinayəti kimi qalır.

□ "Yeni Müsavat"

İrandakı etirazlardan sonra ölkə rəhbərliyi dəyişərsə, İsrail Tehranla tərəfdaşlıq əlaqələri qura bilər. Bunu yəhudi dövlətinin Baş naziri Binyamin Netanyahu həftəlik kabinet iclasında çıxışı zamanı bildirib:

“Biz İranın qəhrəman və cəsur vətəndaşlarının ya-nındayiq və rəhbərlik dəyişikliyindən sonra hər iki xalqın rifahı naminə birlikdə yaxşı işlər görəcəyik. O gün gələndə İsrail və İran bir daha firavan və dinc bir gələcək qurmaqda sadıq tərəfdaşlar olacaqlar”, - deyə o bildirib.

İranlılar və yəhudilərin dostluğu eramızdan əvvəl 538-ci ildə böyük Əhəməni imperatoru Kuruşun Babil dövlətini işğal etməsi ilə başlayır. Kuruş yəhudilərin 50 illik Babil sürgününə son qoyur və onların geri dönməsinə icazə verir. Bununla kifayətlənməyib, Qüdsü bərpa edir. Bu səbəbdən Bibliyada Kuruşun adı ehtiramla yad edilir.

Yeri gəlmişkən, 1969-cu ildə avstraliyalı fanatik xristian Qüdsdə yerləşən müqəddəs “Əl-Əqsa” məscidini yandıranda İran şahı Məhəmməd Rza Pəhləvi elan etmişdi ki, müqəddəs məbədi öz hesabına təmir etməyə hazırdır. O, həm də bununla etiraz edən islamçı iranlıları sakitləşdirməyə çalışırdı. Lakin Kuruşdan fərqli olaraq Rza şahın cəhdi elə də təsirli olmur, devrildikdən sonra isə İran və İsrail düşmən ölkələrə çevrilirlər.

1948-ci ildə İsrail dövləti yaradıldıqda onu tanıyan ikinci müsəlman dövləti İran olub. Sonrakı illərdə İran-İsrail əlaqələri yüksək səviyyədə olub. İki ölkə arasında təhlükəsizlik və enerji sahəsində əməkdaşlıq mövcud olub. Hətta 1960-70-ci illərdə iki ölkə arasında müdafiə və nüvə sahəsində birgə layihələr (Project Flower) həyata keçirilib. İsrail kəşfiyyatının ən böyük regional mərkəzlərindən biri Tehrandan yerləşib.

İsrail İrana kənd təsərrüfatı, texnologiya və hərbi təlimatçılar göndərir, əvəzində isə İrandan neft alırdı. Həmçinin İsraildən kənarda ən böyük yəhudi icmalarından biri də İranda yaşayırdı.

Lakin İslam İnqilabından sonra hər şey 180 dərəcə dəyişir. İslamçılar üçün İsrail iki səbəbdən arzuolunmaz ölkə idi: birincisi, İsrail şahın dostu və müttəfiqi idi, başqa sözlə, islamçılar üçün ABŞ kimi düşmən ölkə hesab olunurdu; ikincisi isə Fələstin məsələsi.

Bir vaxtlar dost olublar - düşmənçiliyin tarixi

Yaxın gələcəkdə İsrail-İran əlaqələrinin normallaşması mümkündürmü?

İslam İnqilabı lideri İsraili Qüdsü işğal etməkdə və Fələstin xalqına qarşı soyqırım törətməkdə ittiham edirdi. İnqilabdan sonra İran-İsrail əlaqələri getdikcə pisləşib. 1982-ci ildə İsrailin Beyrutu işğal etməsinin ardınca Livanda İsrail işğalına qarşı İranın dəstəklədiyi “Hizbullah” yaranır. Sonrakı illərdə “Hizbullah” daha da böyüyüb, “İran Həmas”, “İslami Cihad” kimi islamçı qruplara dəstək verməyə başlayıb, habelə Livanda Suriya ilə əlaqələr qurub.

1989-cu ildə hazırkı dini lider Ayətullah Əli Xamneyinin vəliyyə-fəqih seçilməsindən sonra da İsrailə düşmənçilik kursu davam edib. İran ideoloji təbliğatında İsraili və sionizmi Yaxın Şərqdə imperalizmin təmsilçisi və “bölgədəki bəlaların səbəbkarı” olaraq göstərir. İran rəsmi olaraq İsraili qeyri-legitim dövlət hesab edir və tanıdır.

Yenidən dost olsalar, regionda nə dəyişər? Bu sualla siyasi ekspertə müraciət edilib.

AMİP Ali Məclisinin sədri, politoloq Rəşad Bayramov “Yeni Müsavat”da bildirib: “Netanyahunun “İranda etirazlardan sonra rəhbərlik dəyişərsə, İsrail Tehranla tərəfdaşlıq əlaqələri qura bilər” bəyanatı ilk baxışdan qeyri-real və hətta paradoksal görünə bilər. Çünki son 45 ildə İran-İsrail münasibətləri açıq düşmənçilik, ideoloji qarşıdurma və proksi müharibələr üzərində qurulub. Lakin bu açıqlama emosional çağırışdan daha çox, uzunmüddətli strateji hesablama əsaslanan siyasi mesaj kimi oxunmalıdır. Başqa sözlə desək, Netanyahunun bu bəyanatı faktiki olaraq siyasi-psixoloji mesajdır.

Netanyahunun bəyanatının əsas ünvanı İran hakimiyyəti deyil, İran cəmiyyətidir. İsrail rəhbəri bu çıxışla rejimlə xalq arasında mövcud olan uçurumu daha da

qabardaraq İran xalqını potensial tərəfdaş kimi təqdim etməyə cəhd edir. Burada məqsəd iranlılara göstərməkdir ki, İsrail onların düşməni deyil, problemin mənbəyi teokratik hakimiyyət və onun ideoloji kursudur. Bu yanaşma həm də Qərbə ünvanlanmış mesajdır. Netanyahu demək istəyir ki, İsrail İranla əbədi düşmənçilikdə maraqlı deyil, əksinə, regionda ideoloji deyil, pragmatik münasibətlər sisteminin tərəfdarıdır.

Digər tərəfdən, Netanyahunun bəyanatında “İranda rejim dəyişərsə” yox, “rəhbərlik dəyişərsə” mesajı bir qədər başa düşülən deyil. Belə bir təəssürat yaranır ki, İsrail üçün İranda molla rejiminin qalıb-qalmaması elə də əhəmiyyətli deyil, əsas olan rejimin rəhbərinin dəyişməsidir. Əslində isə aydındır ki, İsrail üçün əsas təhlükə konkret liderlər deyil, İranın ideoloji dövlət modeli, vilayəti-fəqih sistemi, “müqavimət oxu” strategiyası və İsrailin legitimliyini inkar edən rəsmi doktrina. Xamneyinin getməsi ilə bu sistem dəyişməzsə, münasibətlərin normallaşması mümkün deyil. Bu baxımdan Netanyahu-nun “rəhbərlik dəyişikliyi” ifadəsi əslində açıq şəkildə səsləndirilməyən “rejim transformasiyası”nın diplomatik sinonimi kimi qəbul oluna bilər.

Əgər Netanyahunun dediyi olarsa, İran və İsrail arasında yenidən yaxınlaşma baş versə, bu, Yaxın Şərqin geosiyasi xəritəsini köklü şəkildə dəyişə bilər. İranın “Hizbullah”, HƏMAS və digər proksi qruplara verdiyi dəstək zəifləyər, “müqavimət oxu” dağılmağa başlayar, Livan, Qəzza, Suriya və İraq kimi böhran zonalarında güc balansı dəyişər. İsrail isə regionda təhlükəsizlik və iqtisadi əməkdaşlığın mərkəzi aktoruna çevrilər. Enerji, texnologiya və ticarət sahəsində İsrail-İran əməkdaşlığı yeni

İrana raket düşməmiş Azərbaycan bazarı “vuruldu”

İdxalın dayanması ölkəmizdə daxili bazarda ciddi qiymət artımına səbəb ola bilər

ABŞ Prezidenti Donald Trampın qərarına əsasən İrana ticarət aparan bütün ölkələr bundan sonra ABŞ ilə ticarətində 25 faiz gömrük rüsumu ödəyəcəklər.

Qərarın icra mexanizmi hələ açıqlanmayıb. Böyük ehtimalla, onu qərar verildəndən sonra İranla ticarəti dayandırmayan ölkələrə qarşı tətbiq edəcəklər.

İranla ticarəti olan Azərbaycan üçün də Trampın qərarının ciddi mənfi nəticələri olacaq. İlk növbədə onu qeyd edək ki, qərardan hər hansı istisna əldə edilməsə, Azərbaycan məcbur olacaq İranla bütün ticarəti dayandırsın. Çünki Trampın qərarından sonra ticarətin davam etdirilməsi açıq şəkildə ona qarşı getmək kimi qiymətləndiriləcək, bu isə iqtisadi zərərdən daha çox siyasi nəticələrə gətirib çıxara bilər.

İqtisadi baxımdan yanaşsaq, hər iki ölkə üzrə ticarətdə Azərbaycanın idxalı ixracından on dəfədən çox azdır. Eyni zamanda ABŞ-a ixracımızın həcmi İrana ixracımızdan 12 dəfədən çox daha artıqdır. Bu baxımdan, İrana ixracın dayanması Azərbaycan üçün daha az təsirli ola bilər. Lakin idxal məsələsində bunu söyləmək mümkün deyil.

2025-ci ilin yanvar-noyabrında Azərbaycanla İran arasında ticarətin həcmi 568 milyon 106.44 dollar təşkil edib: 558 milyon 705.86 min dollar İrandan Azərbaycana, cəmi 9 milyon 400.58 min dolları, əksinə, ixrac olub. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 2,7 faiz azalma deməkdir. Ötən ilin eyni dövründə qarşılıqlı ticarət 583 milyon 645.89 min dollar olub. Bunun 570 milyon 776.23 min dolları Azərbaycanın idxalının, 12 milyon 869.66 min dolları isə ixracının payıdır. Ticarətdəki azalmanın əsas səbəbi may-iyun aylarında İran-İsrail, İran-ABŞ toqquşmasıdır.

Cənub qonşudan idxalın digər əsas komponenti kütləvi istehlak mallarıdır. Bura maye və quru sabun, qadınlar üçün kosmetik vasitələrdən tutmuş aftafa və dəsmala, uşaq oyuncaqlarından tutmuş geyimlərə qədər çox çeşidli məhsullar aiddir. Bunlardan əlavə, İrandan böyük həcmdə müxtəlif tikinti materialları, keramika-qranit məhsulları, divar kağızı və digər materiallar da idxal olunur.

İrandan idxal olunan bütün məhsullar digər bütün bazarlardan alınanlardan ən azı 20 faizədək daha ucuzdur. Buna görə də idxalın dayanması Azərbaycanın daxili bazasında ciddi qiymət artımına, inflyasiyanın sürətlənməsinə səbəb ola bilər.

□ “Yeni Müsavat”

regional integrasiya modelinə yol açar.

Bununla belə, bu ssenari qısa və orta müddətdə real görünür. İran İslam Respublikası üçün antisizionizm, sadəcə, xarici siyasət xətti deyil, rejimin legitimlik sütunlarından biridir.

Hakimiyyət dəyişikliyi baş versə belə, keçid dövrü xarakterik və qeyri-müəyyən olacaq. Bu səbəbdən Netanyahu-nun bəyanatı real diplomatik plan yox, daha çox strateji mesaj, psixoloji təsir və gələcək üçün ideoloji alternativ təqdimatı kimi

dəyərləndirilməlidir.

Ümumilikdə isə İsrailin mesajı aydındır. Bu mesaj özündə problemin İran xalqı ilə deyil, onu idarə edən ideoloji sistemlə bağlı olduğunu ehtiva edir.”

□ Cavanşir ABBASLI, “Yeni Müsavat”

Vergi sistemində yenilik

Bu yenilik sahibkarların fəaliyyətinə necə təsir edəcək?

Azərbaycanda Vergi Məcəlləsinə edilən son dəyişikliyə əsasən tətbiq olunan “üfqi monitoring” mexanizmi dövlət-sahibkar münasibətlərində yeni mərhələnin başlanğıcı kimi dəyərləndirilir.

Bu sistem vergi ödəyicilərinə potensial riskləri əvvəlcədən vergi orqanına açıqlamaq imkanı yaradır, bununla da səyyar vergi yoxlamalarının sayı azalır.

Məqsəd orta və iri sahibkarlarla daha şəffaf, proqnozlaşdırılan və tərəfdaşlığa əsaslanan əməkdaşlıq modelinin formalaşdırılmasıdır.

Lakin mexanizmin mahiyyətindən asılı olmayaraq, “risk” anlayışının özü bir çox sahibkar üçün psixoloji bəyər yaradır. Xüsusilə illərlə cərimə və yoxlama təcrübəsi ilə üzləşmiş biznes subyektləri risklərini könüllü şəkildə açıqlamağın gələcəkdə əlavə nəzarət və ya təzyiqə çevrilə biləcəyindən ehtiyatlanırlar.

Bu isə bəzi sahibkarların təşəbbüsdən çəkinməsinə, hətta sistemdən kənarda qalmağa üstünlük verməsinə səbəb ola bilər. Bəs bu yenilik sahibkarların fəaliyyətinə necə təsir edəcək?

Mövzu ilə bağlı Cebheinfo.az-a açıqlama verən **iq-tisadçı-ekspert Xəlid Kərimli** bildirdi ki, əvvəllər tətbiq olunan sanksiyalar olduqca ciddi idi: “Məsələnin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, hökumət sahibkarlara belə bir mesaj verir ki, əgər mövcud problemləri könüllü şəkildə etiraf edib ayrıca bəyan etsəniz, sizə qarşı sanksiyalar tətbiq olunmayacaq. Bu isə o demək deyil ki, sahibkarlar vergidən azad edilir. Sadəcə olaraq, onlar sanksiyalardan azad olunurlar. Çünki vergidən yayınma hallarında təkəcə verginin əsas məbləği deyil, eyni zamanda 50 faizə qədər sanksiya tətbiq olunur.

Bundan əlavə, gecikdirilmiş məbləğə görə bir il ərzində təxminən 10% həcmində “dəbbə pulu” (cərimə, penya) hesablanır. Ümumilikdə sanksiyalar olduqca ciddi idi və bəzi hallarda 50-70%-ə qədər çata bilirdi.

Hazırkı yanaşmada isə hökumət bildirir ki, sahibkar problemi əvvəlcədən etiraf edib dövlətə açıqlayarsa, o, cəzalandırılmayacaq, yeni sanksiya hissəsindən geri çəkiləcək”.

Ekspert qeyd edib ki, bu addım rəsmi sahibkarların sayının çoxalmasına, risklərin azalmasına və sahibkarların əsas narazılıqlarının aradan qalxmasına xidmət edir: “Sahibkar fəaliyyətini etiraf edib əlavə vergi yükü daşımağa razılaşsın, bu artıq dövlətlə biznes arasında yeni etimad mühitinin formalaşması deməkdir.

İngilis atalar sözündə deyildiyi kimi, “Vergidən və ölümdən qaçmaq mümkün deyil”. Azərbaycanda isə bir sıra hallarda sahibkarların vergidən yayınması uzun müddətdir müşahidə olunur. İdarəetmə sistemindəki boşluqlar və bəzi məmurların qeyri-etik davranışları bu hallara şərait yaradıb.

Bu baxımdan, atılan addım müsbət qiymətləndirilə bilər. Sözügedən yanaşma sahibkar-dövlət münasibətlərinin yaxşılaşmasına, yoxlama xərclərinin azalmasına və ümumilikdə şəffaflığın təmin olunmasına kömək edir”.

Paytaxt Bakıda güclü yağışlar zamanı yolların su altında qalması, nəqliyyatda uzun tıxacların yaranması və kanalizasiya sisteminin yüklənməsi artıq illərdir ki, şəhər sakinlərini narahat edən əsas problemlərdən biridir. Leysan yağışları ilə paralel olaraq şəhər təsərrüfatının aciz qalması Bakının infrastrukturundakı ciddi boşluqları bir daha üzə çıxarır.

Məhz bu problemlərin aradan qaldırılması məqsədilə Bakı şəhəri və Abşeron yarımadasında su təchizatı, tullantı və yağış suları sistemlərinin təkmilləşdirilməsinə dair 2026-2035-ci illəri əhatə edən Dövlət Proqramı hazırlanıb.

Prezident İlham Əliyev proqramla bağlı keçirilən müşavirədə çıxışı zamanı bildirib ki, güclü yağışlar yağan kimi şəhər nəqliyyatının iflic vəziyyətinə düşməsi yalnız Bakı üçün deyil, bir çox iri şəhərlər üçün xarakterik problemdir. Bununla belə, dövlət başçısı vurğulayıb ki, Bakıda yağış sularının idarə olunması üçün 30 küçədə yeni kollektor şəbəkəsinin qurulması nəzərdə tutulur və bu addımın çox böyük faydası olacaq.

Prezident diqqətə çatdırıb ki, Bakının və Abşeron yarımadasının içməli su təminatı da uzun illərdir aktual problem olaraq qalır. Bu istiqamətdə müəyyən işlər görülsə də, mövcud vəziyyət artıq daha genişmiqyaslı və sistemli yanaşma tələb edir. Dövlət başçısının sözlərinə görə, qəbul ediləcək proqram Bakı şəhərini, onun qəsəbələrini, Sumqayıt şəhərini və Abşeron rayonunu əhatə edəcək.

Müşavirədə əsas problemlərdən biri kimi su itkiləri xüsusi vurğulanıb. Prezident İlham Əliyev bildirib ki, əgər su itkiləri aşağı səviyyədə olsaydı, mövcud ehtiyatlar bu gün üçün kifayət edərdi. Lakin əhalinin və sənayenin artması fonunda gələcək tələbat da nəzərə alınmalıdır. Hazırda bu sahədə itkilərin 40-45 faiz təşkil etdiyi qeyd olunub və dövlət proqramının icrası nəticəsində bu göstəricinin kəskin şəkildə azaldılması əsas hədəflərdən biri kimi müəyyən edilib.

Yeni kollektor sistemlərinin qurulması və su təsərrüfatında itkilərin azaldılması Bakının həm yağış, həm

Bakının yağış və içməli su dərdinə qarşı

2026-2035-ci illəri əhatə edən Dövlət Proqramı nələri dəyişəcək?

də içməli su problemlərinin mərhələli şəkildə həllinə real zəmin yarada bilər. Bu isə paytaxt sakinlərinin illərdə üzləşdiyi çətinliklərin aradan qaldırılması baxımından mühüm addım kimi dəyərləndirilir.

Ekoloq Rövşən Abbasov “Yeni Məsavat”a açıqlamasında bildirib ki, su itkilərinin faiz nisbəti ayrı-ayrı ölkələrdə müxtəlifdir. Onun sözlərinə görə, inkişaf etmiş ölkələrdə - xüsusilə Yaponiyada, Niderlandda su itkisinin ümumi miqdarı 5-10 faiz arasında dəyişir: “Azərbaycanda isə su itkiləri çox böyükdür. Suvarmada bu itki 60-70 faizə çatır. Təchizat sistemində isə dövlət başçısının dediyi kimi, itkilər 40-50 faizə qədər yüksələ bilər. Bu, çox böyük rəqəmdir.

Kənd təsərrüfatında su itkisini azaltmaq üçün ilk növbədə torpaq kanalları betonlaşdırılmalı, ənənəvi selləmə suvarmadan imtina edilməli, müasir damcı suvarma sistemində keçid olmalıdır. Şəhər su təchizatında isə su itkilərini müəyyən etmək üçün müasir texnologiyalardan istifadə etmək olar. Bununla da su itkilərinin yeri tez bir zamanda nöqtəvi halda müəyyənləşdirilməli və aradan qaldırılmalıdır. Bir neçə il bundan qabaq Bakıya

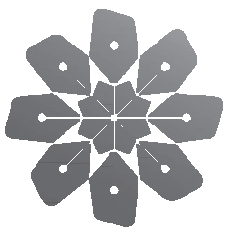
verilən su və ödənilən su pullarını müqayisə edəndə çox böyük fərqlər gördük. Hətta itkilər o zaman 60-70 faizdən də yuxarı idi. İndi bir qədər azalma gedib. İtkilərin qarşısını almaq üçün çox ciddi işlər görülməlidir. Elektrik xətləri dəyişdirilməli, yerlə qazılmalıdır. Elə borular var ki, uzun illər bundan qabaq çəkilib. Onlar müəyyən dərinlikdədir və yolun ortasından keçir. Yollar qazılmalıdır. Bütün bunların hamısı kifayət qədər çətin məsələdir. Onu da deyim ki, Qarabağ və Şirvan kanallarının artıq bərpası gedir. Müasir suvarma üsullarına keçid baş verir”.

Ekoloq bildirir ki, yağış sularının idarə edilməsi sistemləri inkişaf etmiş ölkələrin əksəriyyətində var və bunu ölkəmizdə də tətbiq etmək olar: “Yağan yağışlar kanalizasiya sularına qarışmadan birbaşa dənizə, çaya, gölə gedir. Bu, təbiət obyektlərinə daha təmiz suyun axmasına səbəb olur. Çünki yağış suları çirkli deyil və onları təmizləməyə ehtiyac yoxdur. Azərbaycanda isə yağış suları kanalizasiya sularına qarışır və bu su Hövsanda təmizlənir. Belə çıxır ki, biz suyu çirkəndirib, sonra yenidən

təmizləyirik. Sözügedən kollektorlar quraşdırılsa, yağış zamanı yaranan qəfil daşqınların da qarşısı alınacaq. Bakıda belə sistem 1970-ci illərdə bəzi yerlərdə olub. Onları bərpa etmək və bəzi yerlərdə isə yenidən qurmaq mümkündür. Yağış sularını göllərə də toplamaq olar. Abşeron göllərinə bu su yığılsa, sonradan su kimi istifadə edilə bilər”.

Qeyd edək ki, Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən İri Şəhərlərin Su Təchizatı Xidmətinin İdarə Heyətinin sədrinin müşaviri Aydın Abbasov hələ ötən ilin fevralında bildirmişdi ki, 2006-cı ildə Bakı əhalisinin yalnız 26%-i fasiləsiz su ilə təmin olunurdusa, hazırda bu göstərici 81,7%-ə çatıb. Onun sözlərinə görə, Bakı şəhərinin yeni Baş Planına uyğun olaraq, 2030-2035-ci illərdə paytaxt və Abşeron yarımadasında fasiləsiz və mərkəzləşdirilmiş su təchizatı tam təmin ediləcək. Bildirmişdi ki, Bakıda su və kanalizasiya infrastrukturunun genişləndirilməsi işləri davam etdirilir. Yeni kollektorların çəkilməsi, mövcud problemlərin həlli və yağış suları sistemlərinin yenilənməsi planlaşdırılır.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
“Yeni Məsavat”

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Regionların sosial-iqtisadi inkişafının təşviq edilməsi

2026-cı ilin Azərbaycanda “Şəhərsalma və Memarlıq İli” elan olunması ölkədə urbanizasiya proseslərinə yenidən baxılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu qərar təkcə şəhərlərin planlaşdırılması ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda regionların sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi, əhali yükünün balanslı bölüşdürülməsi və dayanıqlı inkişaf modelinin formalaşdırılması məqsədi daşıyır. Şəhərsalma siyasətinin mərkəzində artıq yalnız paytaxt deyil, ölkənin bütün regionlarının potensialının düzgün istiqamətləndirilməsi dayanır.

“Yeni Müsavat” xəbər verir ki, son illər Bakıda əhali sıxlığının sürətlə artması, nəqliyyat infrastrukturunun yüklənməsi, tıxacların gündəlik problemə çevrilməsi, metro və ictimai nəqliyyatda sıxlığın artması şəhərsalma sahəsində təxəssəslənməz və kompleks addımların atılmasını zəruri edir. Mövcud vəziyyət göstərir ki, paytaxtın bütün funksiyaları təkbaşına daşması uzunmüddətli perspektivdə həm sosial, həm də iqtisadi baxımdan risklər yaradır.

Bu baxımdan ekspertlər hesab edirlər ki, Bakının yükünün azaldılması yalnız inzibati məhdudiyyətlərlə deyil, regionların iqtisadi və sosial cəhətdən gücləndirilməsi yolu ilə mümkün ola bilər. Xüsusilə təhsil, sənaye və xidmət sahələrinin mərhələli şəkildə bölgələrə yönləndirilməsi həm paytaxtda sıxlığın azalmasına, həm də regionlarda yeni inkişaf mərkəzlərinin formalaşmasına şərait yarada bilər.

Yada salaq ki, mövzu ilə

bağlı **Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri Anar Quliyev** Bakı şəhərinin 2040-cı ilədək inkişafına dair Baş planının təqdimatı zamanı mühüm açıqlamalar vermişdi. Onun sözlərinə görə, paytaxtda fəaliyyət göstərən bəzi universitetlərin mərhələli şəkildə Bakıdan kənara köçürülməsi və vahid kampus modelində fəaliyyətinin təşkili mümkündür. Anar Quliyev qeyd edib ki, bu yanaşma həm şəhərsalma baxımından daha səmərəli modelin qurulmasına, həm də ali təhsil müəssisələri üçün müasir və geniş infrastrukturun yaradılmasına imkan verə bilər.

Komitə sədri vurğulayıb ki, universitetlərin köçürülməsi məsələsi təhsil sistemi üçün ciddi və strateji islahat hesab olunur və bu proses yalnız şəhərsalma qurumlarının deyil, eyni zamanda Elm və Təhsil Nazirliyinin bir-başa iştirakı ilə həyata keçirilməlidir. “Gələcək illər ərzində bu məsələyə dair Elm və Təhsil Na-

Regionların inkişafı

YENİ ÜSAVAT
N 2 (8851) 14 yanvar 2026

Şəhərsalma ili regionların sosial-iqtisadi xəritəsini necə dəyişəcək?

Ekspertlər deyir ki, dayanıqlı inkişaf modeli regionlardan başlayır

zirliyi ilə birgə tədbirlər planı hazırlanaraq mərhələli şəkildə icra edilə bilər”.

Ekspertlərin fikrincə, universitetlərin vahid kampus şəklində regionlarda yerləşdirilməsi təkcə paytaxtda əhali sıxlığının azalmasına deyil, eyni zamanda bölgələrdə elm, innovasiya və insan kapitalının cəmləşməsinə, yerli iqtisadiyyatın canlanmasına və yeni iş yerlərinin açılmasına səbəb ola bilər. Bu model regionların sosial-iqtisadi inkişafına uzunmüddətli töhfə verməklə yanaşı, ölkə üzrə daha balanslı urbanizasiya prosesinin formalaşmasına da zəmin yaradır.

Bizimlə söhbətdə təhsil eksperti Elçin Əfəndi qeyd edib ki, Bakıda yaranan mövcud vəziyyət artıq ciddi xəbərdarlıq signalıdır: “Bakıda cəmi iki günlük vəziyyəti - yolların tıxacla dolmasını, metrolarda insan selini gördükdən sonra aydın olur ki, şəhər yükünün azaldılması istiqamətində təcili və təxəssəslənməz işlər görülməlidir”. Ekspertin fikrincə, bu istiqamətdə ilk növbədə radikal və strateji qərarlar qəbul olunmalıdır. “Düşünürəm ki, perspektivdə paytaxtın köçürülməsi də müzakirə mövzusu olmalıdır. Paralel olaraq regionlarda yeni iş yerləri

açılmalı, Bakıda fəaliyyət göstərən universitetlərin plan yerləri azaldılmalı, bölgələrdə yeni universitetlər yaradılmalı və mövcud ali məktəblərdə tələbə qəbulu artırılmalıdır”.

Elçin Əfəndi paytaxt funksiyası üçün Gəncə, Şamaxı və Sumqayıt şəhərlərinin uyğun ola biləcəyini, gələcək perspektivdə isə Ağdamın da bu rolunu oynaya biləcəyini bildirir. O, həmçinin Şamaxı, Şəki və Lənczanda dövlət universitetlərinin yaradılmasını və əhalinin rifahının yüksəldilməsi üçün bəzi sənaye sahələrinin Bakıdan regionlara köçürülməsini məqsə-

dəuyğun hesab edir.

Mövzu ilə bağlı digər **təhsil eksperti Fuad Hacıyev** isə regionlarda sosial-iqtisadi problemlər aradan qaldırılmalıdır: “Necə ki, Türkiyədə hər şəhərdə həm iş, həm təhsil, həm də əyləncə imkanları var, eyni model bizdə də qurulmalıdır”.

Ekspert regionlarda təhsilin daha elçatan olmasının vacibliyinə də diqqət çəkir: “Bölgələrdə tibb və digər ixtisaslar üzrə təhsil alan gənclər

Bakıda olduğu kimi yüksək ödəniş etməməlidir. Müasir ya-taqxanalar tikilməli, regionlarda oxuyan, işləyən və yaşayan insanlar üçün çox sayda güzəştlər tətbiq olunmalıdır”.

Ekspertlərin fikrincə, universitetlərin və istehsal sahələrinin regionlara yönləndirilməsi təkcə təhsil və məşğulluq məsələsi deyil, eyni zamanda şəhərsalma siyasətinin əsas alətlərindən biri kimi çıxış edir. Bu yanaşma Bakıda sıxlığın azalmasına, regionlarda iqtisadi fəallığın artmasına və ölkə üzrə daha balanslı inkişafın təmin olunmasına imkan verə bilər.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Afaq MİRAYIQ

Milyardlıq layihəyə ictimai nəzarət çağırışı

Beynəlxalq praktikada belə layihələrdə ictimai nəzarət necə həyata keçirilir?

“Qeyd etdiyim kimi, proqram çox genişdir, çox konkretidir. Bütün vəzifələr orada qoyulub, nəzarət də təmin ediləcək, həm hökumət tərəfindən, həm də Prezident Administrasiyası tərəfindən. İctimai nəzarət də əlbəttə ki, mütləq olmalıdır. Bu proqramın icrası mətbuatda geniş işıqlandırılmalıdır ki, Azərbaycan vətəndaşları, xüsusilə Bakı və Abşeronda yaşayan insanlar görsünlər, bilsünlər ki, nə vaxt hansı məsələ öz həllini tapır və yubanmalar da olmamalıdır”.

Prezident İlham Əliyev Bakı şəhəri və Abşeron yarımadasında su təchizatı, tullantı və yağış suları sistemlərinin təkmilləşdirilməsinə dair Dövlət Proqramına həsr olunan müşavirədə çıxışı zamanı bildirib.

Qeyd edək ki, dövlət başçısı bir çox çıxışlarında ictimai nəzarət mövzusunda çağırış edib: “Məsuliyyət ən vacib məsələlərdən biridir. Məsuliyyət və nəzarət. Harada ki, bu, yoxdur, heç bir iş getməyəcək. Əksinə, çox mənfi mənzərə ilə üzləşə bilərik. Ona görə bu da bir nəzarət mexanizmi olmalıdır”.

Bəs bu həcmdə maliyyə ayrılan layihələrdə ictimai nəzarət niyə həyati əhəmiyyət

daşıyır? Beynəlxalq praktikada belə layihələrdə ictimai nəzarət necə həyata keçirilir? Şəffaflıq təmin olunmazsa, hansı risklər yaranı bilər?

Mövzu ilə bağlı **iqtisadçı Eldəniz Əmirov** “Yeni Müsavat”a danışib. İqtisadçı qeyd edib ki, ümumiyyətlə, istənilən layihənin uğuru, istənilən proqramın təmin olunması üçün iki mexanizm önəmlidir: “Onlardan birincisi həmin prosesdə sağlam rəqabət mühitinin formalaşdırılmasıdır. Yaxud güclü ictimai nəzarətin olmasıdır. Çünki rəqabət olmayan yerdə təşəbbüs zəifləyir, məsuliyyət boşluğu yaranır. Proses öz

axanna buraxılır, rahat şəkildə davam edir, çünki rəqabət, rəqib yoxdur. Belə hallarda ictimai nəzarət alternativ bir mexanizmi kimi ortaya çıxır və sistemi kənardan nizama gətirir. Bu baxımdan ictimai diqqət prosesin icraçılarını daha ölçülü davranmağa, qarşıya qoyulan hədəfə daha dəqiq çatmağa, hesabat verməyə vadar edir. Əgər bir prosesdə nə rəqabət, nə də ictimai nəzarət varsa, orada uğur yoxdur. Ona görə də cənab Prezident ictimai nəzarətin vacibliyini vurğulayır”.

İqtisadçının sözlərinə görə, sözügedən proqramın

icrasına dair ictimai nəzarəti vacib edən birinci faktor odur ki, bu, insanlarla bağlı prosesdir: “Yeni bu, əslində ictimai rifah layihəsidir. Bakı və Abşeronda yaşayan hər kəs bu layihənin nəticəsindən faydalanacaq, mənfəət götürəcək. Əlbəttə ki, burada maddi mənfəətdən söhbət getmir, yəni ümumi maraqların təmin olunması və yaxud gözləntilərin doğrulması nəzərdə tutulur. Bu baxımdan layihənin sosial təsir dairəsi ictimai nəzarəti aktual edir.

İkinci bir tərəf odur ki, burada böyük həcmdə maliyyə vəsaitləri, böyük ölçüdə pul var.

Və ölkəmizin hazırkı iqtisadi vəziyyətində ölkədə xərclənən hər bir vəsaitin arxasında ictimai nəzarət olmalı, şəffaflıq təmin edilməlidir. Bu baxımdan cənab Prezident bu tip çağırış etmişdir.

Digər bir məsələ isə ümumi idarəetmə prosesinin müasir standartlara cavab verən şəkildə qurulmasıdır. Hər bir icraçı qurumun məsuliyyət hiss etməsi, intizamlı davranması üçün ictimai nəzarət mütləqdir. Yeni adətən ictimai nəzarətin olması üçün birinci qayda odur ki, açıq məlumatlar sistemi olmalıdır. Layihə hansı mərhələdədir, kim nə iş görür, hədəflər nədir, icra hansı vəziyyətdədir, hansı mərhələdədir, monitorinq olubmu, olubsa nəticəsi nədir və sairə.

Eyni zamanda müxtəlif ekspert auditi, ictimai institutların bilavasitə bu proseslərə nəzarət etmə imkanı olmalıdır. Yeni ən azından müşahidə imkanı olmalıdır. Və həmin subyektlərin, medianın da, vətəndaş cəmiyyətinin də məlumat almaq imkanı olmalıdır ki, onlar sonradan proseslə bağlı fikir söyləyə, araşdırma apara bilsünlər. Nəyin çatdığını, nəyin çatmadığını ifadə edə bilsünlər. Yeni bunlar olmadıqda artıq ictimai nəzarət zəifləyir; bunlar zəif olduqda ictimai nəzarət güclü ola bilməz. Vətəndaş cəmiyyəti məlumatlı olmalıdır ki, aldığı informasiyadan nəyin yetərli, nəyin yetərsiz olduğuna dair fikir söyləyə bilsin.

Nə zaman ki, şəffaflıq təmin olunmur, artıq ictimai nəzarət olmur. O zaman maliyyə riskləri yaranır, insanların etimadı azalır. Hətta iş uğurlu olsa belə, proses zamanı məlumatsızlıq sonda alınan nəticəyə yüksək etimadın yaranmasına imkan vermir. Praktika da onu göstərir ki, ictimai nəzarət və rəqabət olmadığı halda işin keyfiyyəti sonda qənaətbəxş olmur. Cənab Prezidentin çağırışı da məhz buna aiddir.

Daha bir məsələ isə ondan ibarətdir ki, prosesin uzunmüddətli - 10 il müddətində olması ilk illərdə icraçı qurumları və səlahiyyətli şəxsləri bir qədər rahat salmamalıdır, çünki zaman çoxdur. Çünki 10 il kiminsə qurum rəhbəri olaraq qalması çox az ehtimaldır. Və ya layihə icraçısı, layihə rəhbəri olaraq qalması ehtimalı da çox azdır. “Onsuz da sonda mən olmayacağam” düşüncəsi icraçılarda olmamalıdır. Buna görə də 2035-ci ildə belə proqramın icrasının nəticələrinə dair proseslər sorğulanan zaman məhz 2026-cı ildən 2035-ci ilə qədər hər mərhələdə hər bir səlahiyyətli şəxs gördüyü işə, ortaya qoyduğu nəticəyə görə məsuliyyət daşımalıdır. Yəni “2030-da mən gedəcəyəm, 2035-ə cavab verməyəcəyəm” kimi yanaşma olmamalıdır. Bu tip yanaşmalar böyük proqramların icrasında böyük problemlər yaradır və uğur üçün ən böyük risklərdən biridir”.

Xalidə GƏRAY,

“Yeni Müsavat”

Cənub qonşumuzda cə-rəyan edən gərgin proseslər yenidən Azərbaycan və onun İranla birlikdə iştirakçısı olduğu beynəlxalq layihələri təhdid etməkdədir.

Prezident Donald Trampın İranla ticarət edən bütün ölkələrə 25 faizlik gömrük rüsumu tətbiq etməsinin ardınca ABŞ-nin İranın enerji və bank sektorlarına, eləcə də ölkədəki əsas şəxslərə qarşı yeni sanksiyalar tətbiq etməyə hazırlaşdığına dair məlumatlar yayılmaqdadır.

İndiyədək Vaşinqtonun İranla qarşı sanksiyalarını dəstəkləməyən Al-nin mövqeyini dəyişməsi Tehran üçün yaxşı heç nə vəd etmir. Sanksiyalar İranda sosial-iqtisadi problemləri dərinləşdirməklə yanaşı, onun iştirakçısı olduğu regional və beynəlxalq layihələrin icrasını qeyri-müəyyən müddətə dayandırır bilər. Bu, xüsusilə İrandan keçən mühüm ticarət-nəqliyyat layihələrinə, əsasən də Şimal-Cənub Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinə aiddir.

Məlumdur ki, layihənin əsas benefisiarları Hindistan, Rusiya, İrandır. Şimal-Cənub dəhlizi - Hindistan, İran, Azərbaycan və Rusiya vasitəsilə Şimaldan (Rusiya, Sankt-Peterburq, Moskva) Cənuba (Hindistanın liman şəhərləri) malların daşınması üçün qurulan beynəlxalq nəqliyyat marşrutudur. Bu dəhliz həm də dəniz və quru nəqliyyatını birləşdirir. Şimal-Cənub dəhlizi Azərbaycan üçün böyük iqtisadi və geosiyasi əhəmiyyətə malik bir layihədir. Bu dəhliz Fars körfəzindən Baltik dənizinə qədər uzanan strateji bir nəqliyyat marşrutudur və region ölkələrinə tranzit imkanları yaratmaqla yanaşı, Azərbaycana da ciddi dividendlər qazandırma potensialına sahibdir. Azərbaycan uzun müddətdir bu layihədə logistika mərkəzinə çevrilmək üçün infrastrukturun inkişafına çox böyük yatırımlar edir.

Son iki ildə dəhlizin fəaliyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində Azərbaycan, İran və Rusiya arasında bir sıra mühüm razılaşmalar əldə edilib. Belə ki, 2024-cü ilin dekabrında Azərbaycan və Rusiya arasında Şimal-Cənub dəhlizi ilə tranzit yük daşımaqları, o cümlədən dəmiryol daşımaqlarının inkişafı üçün əməkdaşlığı nəzərdə tutan saziş imzalanıb. Sazişin məqsədi dəmiryol infrastrukturunun və tranzit daşımaqlarının inkişafı üzrə əməkdaşlığın şərtlərini müəyyən etmək və Şimal-Cənub dəhlizinin Qərb marşrutunun potensialını artırmaqdır.

2025-ci il oktyabrın 10-da Bakıda Azərbaycan, Rusiya və İran arasında nəqliyyat, energetika və

Şimal-Cənub dəhlizi risk altındadır

Azərbaycanın da iştirakçısı olduğu regional layihələrin icrası qeyri-müəyyən müddətə dayandırılı bilər

gömrük sahələrində əməkdaşlıq məsələlərinə həsr olunan üçtərəfli görüş keçirilib. Açıqlanan rəsmi məlumata əsasən görüşdə "Şimal-Cənub" Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinə daxil olan Qəzvin-Rəşt-Astara (İran) - Astara (Azərbaycan) dəmir yolunun Rəşt-Astara hissəsinin tikintisinin davam etdirilməsi, nəqliyyat-tranzit, enerji və gömrük sahəsində qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafı məsələləri müzakirə olundu.

Üç ölkə arasında dəhliz üzrə işlərə dair Fəaliyyət Planının 3 ay müddətində hazırlanması üçün işçi qrupunun yaradılması barədə razılıq əldə olundu. Eyni zamanda 3 ölkənin gömrük, sərhəd və nəqliyyat qurumlarının nümayəndələrindən ibarət avtomobil daşımaqları üzrə xüsusi işçi qrupunun yaradılması barədə razılıq əldə olundu.

Tədbir çərçivəsində Azərbaycan Respublikası, İran İslam Respublikası və Rusiya Federasiyası arasında tranzit daşımaqlarının təşviq edilməsi məqsədilə gömrük orqanlarının qarşılıqlı fəaliyyəti üzrə üçtərəfli işçi qrupunun əsasnaməsi imzalanıb.

Ötən ilin noyabrında Bakıda Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Dəmiryol Nəqliyyatı Şurasının 83-cü iclası çərçivəsində Azərbaycan, Rusiya və İran arasında "Şimal-Cənub dəhlizinin qərb marşrutu üzrə rəqabətqabiliyyətli birbaşa tariflərin formalaşdırılması və logistik xidmətlərin inkişafı barədə Memorandum" imzalanıb.

Azərbaycan hökumətinin hesablamalarına görə, müvafiq dəmir yolu infrastrukturunun modernləşdirilməsindən sonra 2028-ci il yanvarın 1-dən etibarən dəhlizlə ildə azı 5 milyon ton yük daşınacaq. Bu həcmə daha sonra azı 15 milyon tona qədər artırılması planlaşdırılır.

Qeyd edək ki, 2024-cü ildə Şimal-Cənub dəhlizi ilə Azərbaycan ərazisindən 814 min ton tranzit yük daşınıb ki, bu da əvvəlki illə müqayisədə 28 faizdən çoxdur. 2025-ci ilin yanvar-sentyabrında dəhlizlə ümumi yükdaşımaqların həcmi 6,7 milyon ton təşkil edib. Bu, 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 303,2 min ton və ya 4,3

faiz azalma deməkdir. Bu azalma daha çox may-iyun aylarında İranla qarşı ABŞ-İsrail hücumları ilə bağlı qarşılıqlı ticarətdə yaranan fasilədən qaynaqlanır.

ABŞ və Al-nin yeni sanksiyaları Şimal-Cənub dəhlizi üçün bir sıra ciddi problemlər yarada bilər. Analitiklərə görə, xüsusilə ABŞ İranla ticarətə görə Hindistana 25 faizlik əlavə rüsum tətbiq edərsə, dəhlizlə yükdaşımaqlar kəskin azalacaq. Hindistanın ABŞ-yə ixracı isə 70 milyard dollardan yuxarıdır. Hazırda Rusiya neftini almağa davam etdiyinə görə Hindistan ABŞ-a ixrac etdiyi məhsullar üçün 50 faiz rüsum ödəyir. Əlavə 25 faizlik rüsum Hindistan üçün İranla ticarətin dayanmasından daha böyük zərər vura bilər. Bu baxımdan, Hindistanın İranla ticarəti müəyyən müddətdə kəskin azaltması, bu ölkədəki nəqliyyat infrastrukturuna investisiyaları dondurması ehtimalı böyükdür.

ABŞ və Al-nin sinxron addımları İranın Çinlə ticarətinə də zərbə vura bilər. Çin 2025-ci ildə İranın ixrac etdiyi neftin 80 faizini alıb. 2023-cü ildə İran və Çin arasında ümumi ticarət 14,65 milyard dollara çatıb. Çinin İranla ixracı həmin il 8,6 faiz artaraq 10,07 milyard dollar olub. Çin Baş Gömrük İdarəsinin məlumatına görə, Çin və İran arasında ticarət 2025-ci ilin

yanvar-noyabr aylarında əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 24 faiz azalıb. Çinin İrandan neft idxalı 2025-ci ilin ilk 11 ayında təxminən 28 faiz azalaraq 2,86 milyard dollara düşüb.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, Çinin ABŞ-yə ixracının həcmi 400 milyard dollardan yuxarıdır. Hazırda Çin bu ixraca görə 30,4 faiz rüsum ödəyir. Onun 25 faiz artırılması Çin iqtisadiyyatı üçün ciddi çətinliklər yarada bilər, nəinki İranla ticarətin müvəqqəti dondurulması.

Rəsmi statistikaya əsasən, 2025-ci ilin yanvar-noyabrında Azərbaycanla İran arasında ticarətin həcmi 568 milyon 106.44 dollar təşkil edib: 558 milyon 705.86 min dollar İrandan Azərbaycana, 9 milyon 400.58 min dollar isə Azərbaycandan İrana. ABŞ-nin tələbi ilə bu ticarətin dayanması Şimal-Cənub dəhlizi ilə yükdaşımaqlara mənfi təsirini göstərə bilər.

Qeyd olunanlardan belə nəticəyə gəlmək olar ki, Vaşinqton və Brüsseldən İranla qarşı atılan və atılacaq addımlar Azərbaycan üçün bir sıra iqtisadi çağırışlar formalaşdırır bilər. Bura tranzit daşımaqların kəskin azalması və Azərbaycanın Şimal-Cənub dəhlizinə yatırdığı vəsaitlərin geri qaytarılması müddətini dəfələrlə uzatması da aiddir...

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Məhsul"

Ali Məhkəmədən müflis bankla bağlı mühüm qərar

Ali Məhkəmənin Kommersiya kollegiyası müflis elan olunmuş bankla bağlı ödəmə tapşırıqlarından irəli gələn mübahisələr üzrə vahid məhkəmə təcrübəsini müəyyən edən qərar qəbul edib.

Bu barədə Modern.az-a Ali Məhkəmədən məlumat verilib. Xəbəre görə, iş iddiaçı ASC-nin cavabdeh banka təqdim etdiyi ödəmə tapşırıqlarının icra edilməməsi ilə bağlıdır. İddiaçı həmin vəsaitlərin tutulması tələbi ilə məhkəməyə müraciət edib və birinci instansiya məhkəməsi iddianı qiyabi qətnamə ilə təmin edib. Sonradan cavabdeh bankın müflis elan olunması əsas gətirilərək qiyabi qətnamə ləğv edilib və iş üzrə icraata xitam verilib. Birinci və apelyasiya instansiya məhkəmələri bu mövqeni onunla əsaslandıraraq ki, bankın müflis elan olunmasına dair qərar qüvvəyə mindikdən sonra banka qarşı bütün məhkəmə icraatları dayandırılır və bütün tələblər yalnız iflas proseduru çərçivəsində irəli sürülə bilər.

Lakin Ali Məhkəmə bu mövqe ilə razılaşmayıb. Məhkəmə kollegiyası bildirib ki, müflis banka qarşı irəli sürülən iddialar bankın bilavasitə bank fəaliyyəti ilə bağlı iddialar və bankın hüquqi şəxs kimi hüquq qabiliyyətindən irəli gələn fəaliyyətlə bağlı iddialar olmaqla, iki qrupa bölünür. Yalnız birinci qrupa aid olan, yəni kreditor tələbləri iflas proseduru çərçivəsində baxılmalı, ikinci qrupa aid olan mübahisələr isə ümumi iddia icraatı qaydasında məhkəmələr tərəfindən araşdırılmalıdır.

Ali Məhkəmə müəyyən edib ki, baxılan iş bankın kreditor tələbləri ilə bağlı deyil. Mübahisə iddiaçının öz hesablarında olan vəsaitlərin bank tərəfindən icra edilməmiş ödəmə tapşırıqları ilə əlaqədardır. Həmçinin bu ödəmə tapşırıqları verildiyi vaxt cavabdeh bank hələ müflis elan olunmamışdır. Bu səbəbdən iddiaçının tələbləri "Banklar haqqında" Qanunun 73.1 və 73.1.1-ci maddələri ilə tənzimlənir.

Ali Məhkəmə vurğulayıb ki, bankın müflis elan olunması ilə bağlı məhdudiyyətlər bu cür münasibətlərə şamil edilmir. Nəticə etibarilə, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı ləğv edilib, ASC-nin kasasiya şikayəti təmin olunub.

22 yaşlı Fidan Əliyevanın cəzası azaldılıb

O, Ermənistan xüsusi xidmət orqanının əməkdaşına məlumatlar ötürməkdə ittiham olunub

Dövlətə xəyanətdə ittiham olunan 22 yaşlı Fidan Əliyevanın cəzası azaldılıb. Bununla bağlı təqsirləndirilən şəxsin vəkilinin kasasiya şikayəti qismən təmin edilib. Bu barədə Teleqraf.az məlumat yayıb.

Müdafiə tərəfi şikayətinə birinci instansiya məhkəməsinin onların təqdim etdiyi sübutların tədqiqindən əsas-sız imtina etdiyini və cinayət tərkibinin əlamətləri olmadan ittiham hökmü çıxardığını qeyd edib. Bundan başqa, şikayətdə qeyd olunub ki, təqsirləndirilən şəxsin anlaqlılığı barədə məhkəmə-psixiatriya ekspertizasının rəyi ziddiyyətli olub və təkrar ekspertiza keçirilməsi təmin edilməyib. Vəkil bu səbəbdən Fidan Əliyeva barədə bəraət hökmünün çıxarılmasını məhkəmədən xahiş edib.

Məhkəmə heyəti iddiala-

rın tam əksi olaraq bu qənaətə gəlib ki, hökm və apelyasiya məhkəməsinin qərarı çıxarılan yolverilməz sübutlardan istifadə olunmayıb, araşdırılmış sübutlara isə CPM-in 145-ci maddəsinin tələblərinə müvafiq olaraq qiymət verilib.

Bununla belə, cəza məsələsini müzakirə edən məhkəmə kollegiyası bu nəticəyə gəlib ki, kasasiya şikayət qismən təmin edilməli və Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin qərarının cəza təyininə aid hissəsi dəyişdirilməlidir.

Belə ki, Səhiyyə Nazirliyinin "Məhkəmə Psixiatrik Ekspertiza Mərkəzi"nin rəyində bildirilib ki, Fidan Əliyeva hazırda qarışıq tipli şəxsiyyət pozuntusundan əziyyət çəkir. Bu, onun uşaqlıq dövründən bəri ya-

şadığı psixoloji travmalar

nəticəsində yaranıb. Həmin psixi patologiya ifadə olunma dərəcəsinə görə Fidanın öz hərəkətlərinin faktiki xarakterini və ictimai təhlükəliliyini tam həcmdə dərk etmək və onları tam həcmdə idarə etmək iqtidarından məhrum edib. Buna görə də Fidan Əliyeva anlaqlılığı istisna etməyən psixi pozuntulu şəxs kimi Cinayət Məcəlləsinin 22.1-ci maddəsinin təsiri altına düşür.

Məhkəmə heyətinin qənaətinə görə, birinci instansiya məhkəməsi haqlı olaraq Fidan Əliyeva barəsində cəza təyini zamanı CM-in 62-ci maddəsi tətbiq edib, apelyasiya instansiya isə həmin maddə tətbiq edilməklə təyin edilmiş cəzanı yüngülləşdirib.

Lakin apelyasiya instansiya məhkəməsinin Fidan

Əliyevanın şəxsiyyətini, təyin ediləcək cəzanın onun ailəsinin həyat şəraitinə və islah olunmasına təsirini, ilk məhkumluğunu, 22 yaşının olmasını, əməlindən peşman olmasını, cəzasını ağırlaşdırıcı halların olmamasını, cəzasının yüngülləşdirilməsinə mane olan hər hansı bir halın olmadığını nəzərə alaraq ona təyin edilmiş azadlıqdan məhrum etmə cəzasının müddətinin qismən, yəni sadəcə olaraq, 1 il müddətinə yüngülləşdirilərək 5 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasını təyin etməsindən görünür ki, əslində apelyasiya instansiya məhkəməsi Fidan Əliyevanın səhhətinin real vəziyyətini lazımcına nəzərə almayıb.

Məhkəmə kollegiyası işin hallarını bir daha ətraflı təhlil edərək belə nəticəyə gəlib ki, təyin edilən 5 il cəza 3 ilə endirilməlidir.

Qeyd edək ki, F. Əliyeva Cinayət Məcəlləsinin 274-cü (dövlətə xəyanət) maddəsi ilə ittiham verilib. Bu maddənin sanksiya həddi ömürlük azadlıqdan məhrum etməyə qədərdir. Amma qanuna görə, Azərbaycanda qadınlar ömürlük məhkum edilə bilməzlər. O, 2022-ci ildə Laçın-Xankəndi yolunun Şuşa ərazisindən keçən hissəsində aksiyada iştirak edən zaman Ermənistan xüsusi xidmət orqanının əməkdaşına Azərbaycan haqqında məlumatlar ötürməkdə ittiham olunub.

6000 manatlıq müavinəti belə almaq olar

Validəyn himayəsindən məhrum olmuş şəxslərə birdəfəlik müavinətin ödənilməsində gecikmələrə səbəb nədir?

Valideyn himayəsindən məhrum olmuş şəxslərin ilk dəfə işə düzəldikdə aldıkları birdəfəlik müavinətin ödənilməsində gecikmələr, prosedür qeyri-müəyyənliyi və geriye dönük müraciətlərlə bağlı çətinliklər son günlər ciddi narazılıq yaradıb. Bir çox vətəndaş işə başladığı halda müavinəti ala bilmədiyini və ya hüququndan xəbərsiz olduğu üçün illər sonra müraciət edərkən ödənişdən kənarda qaldığını bildirir. Məsələ ilə bağlı Nocomment.az Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna sorğu ünvanlayıb və qurum rəsmi açıqlama verib.

Açıqlamada qeyd olunub ki, "Validəynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında" Qanuna əsasən, bu kateqoriyadan olan şəxslərə ilk dəfə işə düzəldikdə 6000 manat məbləğində birdəfəlik müavinət ödənilir. Müavinət 18 yaşınadək olanlara, həmçinin 18-23 yaşlarında əyani təhsildə olan şəxslərə şamil edilir.

Qurum bildirir ki, ödəniş üçün iş yerindən arayış tələb olunmur. Şəxsin ilk dəfə işə qəbul tarixi Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin "Əmək və məşğulluq" altsistemindən götürülür. Sisteməqədərki tarixlər üzrə məlumatlar əmək kitabçası ilə təsdiqlənir.

Açıqlamada qeyd olunur ki, 01.01.2022-ci ilədək müavinətin təyinatı Elm və Təhsil Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilib, həmin tarixdən sonra prosesin icrası tam olaraq DSMF-yə həvalə olunub.

Fond həmçinin bildirib ki, müavinətin geriye dönük ödənilməsinə dair hər hansı məhdudiyyət yoxdur.

Hüquq 01.01.2022-dən sonra yaranıbsa, DSMF birbaşa təyinat aparır. Hüquq 2022-ci ildən əvvəl əaidirsə, şəxsin əvvəl müavinəti alıb-almadığını müəyyən etmək üçün Elm və Təhsil Nazirliyinə sorğu göndərilir və ödəniş edilməyibsə, vətəndaşa müavinət tam şəkildə ödənilir.

Tarixlər üzrə ödəniş məbləğləri isə belədir:

20.12.2024-dək hüququ yaranan şəxslərə respublika üzrə orta aylıq əmək haqqının 5 misli və əlavə 265 manat kompensasiya, 20.12.2024-dən sonra hüququ yarananlara isə 6000 manat müavinət verilir.

DSMF əlavə edib ki, vətəndaşlar müavinət üçün istənilən DOST mərkəzinə və ya fondun yerli qurumlarına müraciət edə bilirlər və proses tam elektron sistem üzərindən aparılır.

Toyuq hini tikmək üçün icazə lazımdır

Ekspertə görə, Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinə edilən dəyişiklik bürokratik mexanizm yaradıb

Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinə edilən dəyişikliyə görə, yanvarın 1-dən əhali öz həyatında tikəcəyi, hündürlüyü 3 metri, sahəsi 100 kv/metrə ötən yardımçı binaların tikintisi üçün yerli icra hakimiyyətlərindən icazə alınmalıdır. Bəzi ekspertlərə görə, 101 kv/metrə toyuq hininin və ya mal tövləsinin tikintisi üçün gereksiz bürokratik mexanizm yaradıb.

İqtisadçı Rövşən Ağayev hesab edir ki, bu, gərəksiz bürokratik mexanizmdir. O, yeni qaydaları

belə şərh edib: "Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinə edilən dəyişikliyə görə, yanvarın 1-dən əhali öz həyatında tikəcəyi, hündürlüyü 3 metri, sahəsi 100 kv/metrə ötən yardımçı bi-

naların tikintisi üçün yerli icra hakimiyyətlərindən icazə alınmalıdır. Bizdə icazənin necə bir vasitə olduğunu hər kəs yaxşı bilir. Maraqlı olan başqa məsələdir: Azərbaycan Avropa deyil, hətta Türkiyə deyil ki, belə icazəni yaşadığı ərazini tərk etmədən özünün səs verdiyi seçkilərdən və şəxsən alsın. Əhalinin səsindən asılı olan, həm də idarə elədiyi ərazidə iqtisadi inkişafda maraqlı olan yerli özünüidarə orqanları bu məsələni kim-səyə problem yaratmadan həll edirlər. Üstəlik, Azərbaycan məhz bu icazə məsələsində təcrübəsinə istinad edilən Avropadan fərqli olaraq, kənd təsərrüfatında sənaye tipli istehsal miqyasına nail ola bilməyib. Bu ölkələrdə məşğul əhalinin maksimum 2-3%-i fermerdir, orta tor-

paq ölçüsü və heyvan sayı bizdən on dəfələrlə çoxdur, fermerçilik gəlir gətirən sahibkarlığın bir formasıdır. Azərbaycanda elə rayonlar var ki, məşğul əhalinin 60-62%-i aqrar sektorda çalışır. Fermerçilik sahibkarlıq fəaliyyəti yox, öz fizioloji mövcudluğunu qorumaq üçün məşğuliyyətdir. Torpaq payı olan ailə təsərrüfatlarının ən azı 75-80%-nin mülkiyyətində olan kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqların orta ölçüsü 2 hektardan azdır. Bu torpaqlar ən yaxşı halda ya heyvandar üçün ot-yem istehsalı üçün, ya da texniki və ya tərəvəz bitkilərinin becərilməsi üçün istifadə edilir. Yeni ailə təsərrüfatları istehsal üçün tikinti və qurğuları bilavasitə özlərinin həyatı sahələrində yaradırlar. İndi də höku-

mət, məsələn, 101 kv/metrə toyuq hininin və ya mal (qoyun) tövləsinin tikintisi üçün gereksiz bürokratik bir mexanizm yaradır. Yəni deyirəm, sənaye tipli istehsal üçün bəlkə də bunu anlamaq olardı. Məhz bu cür istehsal üçün obyektiv meyarlar müəyyən edilə bilər. Məsələn, heyvətyanı sahədə 200-250 başdan artıq xırda baş, 20-25 başdan artıq iribuynuzlu, 500-dən artıq quş üçün tələb olunan tikinti sahəsini sənaye istehsalı üçün məqbul hesab etmək olardı. Bu isə ən azı 500 kv/metrə tikinti sahəsini tələb edə bilər. Amma 101 kv/metrə toyuq hini tikən ailə təsərrüfatını icazə almağa göndərmək... Bu, icazə deyil, vətəndaşa zülm etməkdir..."

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

MUSAVAT

Son səhifə

N 1 (8850) 7 yanvar 2026

Yanvar

Braziliyada hava ilə nəfəs alan iri balıq tutuldu

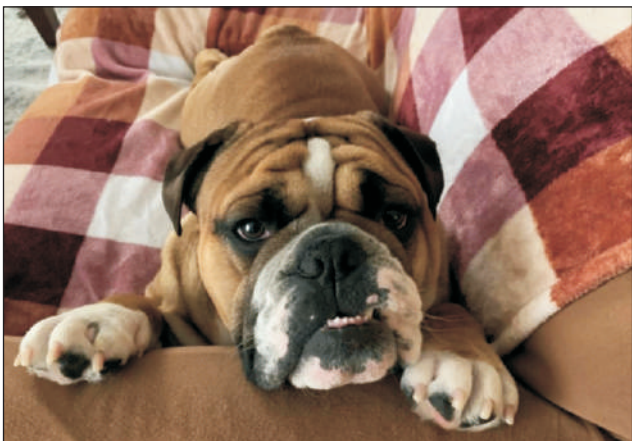
Braziliyanın San-Paulu ştatında 53 yaşlı balıqçı hava ilə nəfəs ala bilən, 2.5 metr uzunluğunda və 160 kiloqram ağırlığında nəhəng bir balıq tutub. Bu barədə "Diário do Litoral" nəşri məlumat yayıb. Məlumatla görə, balıqçı Marineyru çayında yerli növə aid olmayan arapaima balığı tutub. Bu fakt mütəxəssisləri narahat edib. Onlar arapaimanın sürətlə çoxalaraq yerli çaydakı digər canlıları məhv edə biləcəyindən qorxurlar. Arapaimalar dünyanın ən böyük şirin su balıqlarından biridir. Onların uzunluğu 3 metrə, çəkisi isə 200 kiloqrama qədər çata bilər.

Arapaimalar digər balıqlara nisbətən əhəmiyyətli üstünlüyə malikdirlər: onlar hava ilə nəfəs ala bilərlər. Bu qabiliyyət onlara demək olar ki, oksigen olmayan surlarda belə yaşamağa imkan verir. Yeni ekosistemlərə daxil olduqda, arapaimalar sürətlə çoxalır və digər balıqları ovlaya bilərlər.

Rusiyada məktəbli qız dələduzlara yarım milyon rubl köçürüb

Rusiyanın Sverdlovsk vilayətində yeniyetmə qız məktəbdən gələn zəngə inanaraq anasını pulsuz qoyub. Naməlum şəxslər 14 yaşlı qızla məktəb işçisi adından əlaqə saxlayıblar. Dələduzlar elektron gündəliklərin yoxlanıldığını bildirərək uşağı SMS mesajından gələn kodu diktə etməyə inandırılıblar. Yetkinlik yaşına çatmayan qız kodu dedikdən sonra ona başqa bir zəng gəlib. Bu zəngdə ona ilk zəng edəninin dələduz olduğu və onun anasının şəxsi məlumatlarına giriş əldə edildiyi bildirilib. Nəticədə qız anasının hesabındakı bütün pulları cinayətkarların göstərdiyi rəkvizitlərə köçürüb. Ümumi zərər yarım milyon rubl təşkil edib.

Almaniyada buldoq sahibini öldürdü

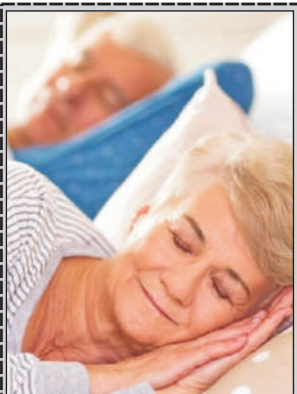

Almaniyada buldoq sahibini gəmirərək öldürüb. Bu barədə "Bild" qəzeti məlumat verib. Məlumatla görə, 33 yaşlı kişinin cəsədi Lone şəhərinin rayonlarından birində xəndəkdə tapılıb. Polis nümayəndəsi bildirib ki, məhkəmə-tibbi ekspertizasının nəticələri bunu təsdiqləyib. Sahibinin ölümündən sonra buldoq onun cəsədinin yanında oturmağa davam edib. Operativ xidmətlər hadisə yerinə çatanda it qərribə davranmağa başlayıb və qəfil əhval dəyişiklikləri nümayiş etdirib. Heyvanın sahibinə hücum etməsinin səbəbi hazırda məlum deyil. Hazırda buldoq heyvan sığınacağındadır.

ABŞ-də ilk "autizmlı Barbi" kuklası satışa çıxarılıb

"Barbi" kuklalarını istehsal edən ABŞ-nin "Mattel" şirkəti autizm spektr pozğunluğu olan insanı imitasiya edən oyuncaq istehsal edib. Bu barədə "The Guardian" qəzeti məlumat verib. Şirkətdən bildiriblər ki, bu yeni məhsul daha çox uşağın "özünü Barbi kimi görməsinə" və bütün uşaqları ətrafda dünyanı əks etdirən kuklalarla oynamağa təşviq etməsinə dəstək üçün hazırlanıb. Kuklanın gözələri bir qədər yanda yerləşdirilib və bu, sözügedən xəstəlikdən əziyyət çəkən insanların birbaşa göz təmasından qaçdığını əks etdirir. O, həmçinin parçanın "dəri" ilə təmasını minimuma endirmək üçün geniş geyimlər geyinib.

Yaşlılar üçün stresi azaltmağın yolu

Yuxuya getməzdən əvvəl yataq otağının temperaturunun 24°C civarında olması yaşlı adamlarda stresi azalda bilər. Qriffit Universitetinin tədqiqatçıların gəldiyi bu nəticə "BMC Medicine" jurnalında dərc edilib. Tədqiqatda 65 yaşdan yuxarı avstraliyalılar iştirak ediblər. Yay boyunca alimlər iştirakçıların yataq otaqlarında temperaturu sensorlar vasitəsilə, fizioloji göstəriciləri isə biləyə taxılan fitnes izləyiciləri ilə davamlı izləyiblər. Təhlillər nəticəsində məlum olub ki, gecə otaq temperaturu təxminən 24°C olduqda, yuxu zamanı stress reaksiyası daha aşağı olur.

Tədqiqatçılar bildiriblər ki, bədən həddindən artıq isinibse, ürək dəriyə qan axını artırmaq və orqanizmin soyumasını təmin etmək üçün daha çox işləməyə məcbur olur. Bu hal xüsusən də gecəboyu davam edərsə, bədən tam şəkildə səlgəlməsinə mane olur və fizioloji stres səviyyələrini artırır.

Bunları bilirsinizmi?

- * Su çox içməyin - daha çox tərləyəcəksiniz, isti çay, ya da meyvə şirəsi susuzluğunuzu daha yaxşı yatırır.
- * Dəri qış ərzində bir qədər solur və tərəvəzini itirir, bunun qarşısını almaq üçün çiməndə dərinə bərk sürtmək və təzadlı gah soyuq, gah da isti duş qəbul etmək lazımdır. Bu qan dövranını yaxşılaşdırır və solğunluğu aradan qaldırır.
- * Xörək hazırlayarkən çatlamış əllərinizə işarəsi xiyar, pomidor, kartof püresi çəkməyi, kartof bişirilmiş suda əllərinizi yaxalamağı unutmayın.
- * Əlləriniz çox kobudlaşmış, dırnaqlarınız sınımışsa, qızdırılmış günəbaxan yağında 10-15 dəqiqə saxlayın. Sonra əllərinizi yumayın, ancaq əski ilə silin.
- * Əllər ağarsın deyə, onları boraks, ya da sirkə tökülmüş ılıq suda saxlamaq lazımdır. Qədim xalq təbabətinə görə çiy süd və ya limon şirəsi qatılmış su ilə vanna etmək yaxşı kömək edir.
- * Daha bir məsləhət: sıxılmış limonu atmamışdan əvvəl onu əllərinizə çəkin. Turşuya qoyulmuş xiyarın suyunda əllərinizi vanna edin.
- * Əgər işinizlə əlaqədar olaraq əllərinizdən ağ neft, naftalin, balıq yağı və s. iyi gəlirsə, onda əllərinizi adicə sabunla yumaqdan başqa onları quru xardal tökülmüş su ilə silin, sonra da adi su ilə yuyun.
- * Yodoformun qoxusunu sirkə ilə yox etmək olar.
- * Yağlı boyanı əllərdən hər hansı həlledici (aseton) ilə silirlər. Bu olmasa, onda paltaryuyan tozdan istifadə edin və sonra mütləq sirkə, ya da limon turşusu tökülmüş su ilə yaxalayın yenə də adi su ilə yuyun.
- * Əllərə düşmüş mürəkkəb ləkəsini nəşatır spirti, odekolon, ya da spirtlə silin.
- * Təzə əmələ gəlmiş döyənəyə 8 gün ərzində sirkədə isladılmış yumşaq çörək qoyub kompres etsəniz keçər. Kompresi bütün keçə saxlamaq lazımdır.
- * Ətə batmış dırnağı kəsmək üçün onun xaricə çıxmasına şərait yaratmaq lazımdır. Bunun üçün dırnağın altına rivanolda, 5-10%-li sintomisin emulsiyasında isladılmış tənzip parçası, ya da pambıqdan eşilmiş pilt? qoymaq olar.

Niyə başqasının əsnəməsi bizə də təsir edir?

Bir çox insan əsnəməyin orqanizmdə oksigen çatışmazlığından qaynaqlandığını düşünür. Bəs bu, həqiqətən belədir? Mövzu ilə bağlı rusiyalı həkim-terapevt Anastasiya Aqayeva "İzvestiya" nəşrinə müsahibəsində açıqlama verib. Həkim əsnəməyin səbəbləri və insanların niyə bir-birindən əsnəməyə "yoluxması" barədə danışır.

Onun sözlərinə görə, hazırda insanın niyə əsnədiyini izah edən bir neçə fərziyyə mövcuddur. Fərziyələrdən birinə əsasən, əsnəmək beynin normal termoregulyasiyasını qorumağa kömək edir. Belə ki, beyin həddindən artıq qızdıqda, məsələn, yorğunluq zamanı, əsnəmə beyinə qan axını artırır və havanın udulmasını təmin edir. Bu isə beynin "soyumasına" və istilik mübadiləsinin normallaşmasına şərait yaradır. Digər bir fərziyyə isə şüurun vəziyyətinin dəyişməsi ilə bağlıdır. Əsnəmə adətən yuxudan oyanıqlığa və ya əksinə keçid zamanı müşahidə olunur. Əsnəmə zamanı alınan dərin nəfəs ağciyərlərdə yerləşən alveolları genişləndirir, bu da qan dövranını gücləndirir və ürək döyüntüsünü qısa müddətə artırır. Nəticədə orqanizm vəziyyətdən asılı olaraq ya canlanır, ya da rahatlayır.

Başqa bir nəzəriyyəyə görə, əsnəmək orta qulaqda təzyiqin bərabərləşməsində rol oynayan eşitmə borularının açılmasına kömək edir. Məsələn, təyyarə uçuşu zamanı hündürlük artdıqca, qulaq perdesinin arxasındakı təzyiq yüksəlir və əsnəmə bu təzyiqin normallaşmasına şərait yaradır.

Anastasiya Aqayeva bildirib ki, əsnəməyin oksigen çatışmazlığı və ya qanda karbon qazının artması ilə bağlı olması fikri elmi tədqiqatlarla təkrar edilib. Araşdırmalar göstərir ki, qandakı bu qazların səviyyəsi əsnəmənin yaranmasına birbaşa təsir etmir. "Əsnəməyə yoluxma" məsələsinə gəldikdə isə, bu hal exopraksiya adlanan psixoloji mexanizmlə izah olunur. Bu, başqa bir insanın hərəkətlərinin qeyri-iradi şəkildə təqlid edilməsidir və beyindəki güzgü neyronlarının fəaliyyəti ilə əlaqədardır.

Həkimin sözlərinə görə, əsnəməyə "yoluxma" empatiya - başqalarının hisslərini anlama və paylaşma qabiliyyəti ilə sıx bağlıdır. İnsanlar arasında emosional əlaqə nə qədər güclü olarsa, əsnəməyə "yoluxma" ehtimalı da bir o qədər artır. Güzgü neyronları başqa bir şəxsin əsnədiyini müşahidə etdikdə aktivləşir və beyində bu hərəkəti "əks etdirərək" cavab reaksiyası yaradır.

Qeyd olunur ki, dörd-beş yaşdan kiçik uşaqlar adətən əsnəməyə "yoluxmurlar". Bunun səbəbi empatiyaya cavabdeh olan beyin sahələrinin bu yaş dövründə hələ tam inkişaf etməməsidir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500